

Kartellerin Ortaya Çıkarılmasında Kullanılabilecek Araçlar Bağlamında Rekabet Kurumu Uygulamasına Bir Öneri: İhbarcı Koruma ve Ödül Programları

15 Ekim 2018'de alındı; 27 Kasım 2018'de kabul edildi.
Araştırma Makalesi

Mücteba ALTUN*

Öz

Rekabet otoritelerinin en önemli görevlerinden biri olan kartellerin etkin bir şekilde ortaya çıkarılması için, kartel tarafı teşebbüslerin delil bırakmama noktasındaki yeteneklerini aşacak yeni araçlar geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Pişmanlık programları, bu bağlamda geliştirilmiş ve birçok ülke uygulamasında etkin olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte, pişmanlık programlarının etkinliğinin tartışılmaya başlandığı gelinen noktada, bu programların kartelleri ortaya çıkarmakta tek başına yeterli olmayacağı ileri sürülebilir. Uygulamış olduğu pişmanlık programının beklenen faydaları sağlamadığı da göz önüne alındığında, pişmanlık programını geliştirmenin yanı sıra Rekabet Kurumunun farklı rekabet uygulamalarında giderek artan bir şekilde kullanılmaya başlanan ihbarcı koruma ve ödül programlarını tartışması ve Türkiye örneğine uygun bir tasarım geliştirerek hayata geçirmesi yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: İhbar, ihbarcı koruma, muhbir koruma, ihbarcı ödül programı, muhbir ödül programı.

* Rekabet Kurumu, Rekabet Uzmanı, muctebaaltun@rekabet.gov.tr, **Orcid Id: 0000-0003-3064-1135**. Çalışmada yer verilen görüşler, yazarın kendi görüşleri olup Rekabet Kurumunu bağlayıcı değildir.

An Offer For Turkish Competition Enforcement As Part Of Tools To Uncover Cartels: Whistleblower Protection and Reward Programs

Received 15 October 2018; accepted 27 November 2018
Original Article

Mücteba ALTUN

Abstract

Absolutely, one of the most crucial duties of competition authorities is uncovering cartels. In this regard, to manage this duty effectively, authorities should develop new tools aiming to stay one step ahead of cartel members who improve their skills about leaving no trace of evidence. Leniency programs have been introduced and effectively used in this context, in many different countries' competition enforcement. However, at this stage when efficacy of leniency programs are on the table, it is arguable that those programs cannot be enough to uncover cartels single-handedly. Within this framework, given the Leniency Program of Turkish Competition Authority has not been successful enough to meet the benefits sought, Turkish Competition Authority may focus on discussing, proposing and implementing convenient legislation and tools to protect and reward whistleblowers, which are increasingly spreading in different jurisdictions' competition enforcement, as well as improving the effectiveness of the Leniency Program.

Keywords: *Whistleblower, Whistleblower Protection, Whistleblower Reward Programs, Anti-retaliatory, Anonymous Whistleblower Tool.*

GİRİŞ

Kartellerin ortaya çıkarılmasının rekabet otoritelerinin en önemli görevlerinden biri olduğu tartışmasız bir gerçektir. Bununla birlikte, karteller büyük bir gizlilik içerisinde faaliyet göstermekte, teknolojinin getirdiği imkânlar kartel oluşumunda veya sürdürülmesinde kullanılmakta, kartelin varlığından az sayıda çalışan haberdar edilmekte, kartel tarafı teşebbüsler özel danışmanlık firmalarından yararlanarak delil bırakmama noktasında yeteneklerini geliştirmektedirler.

Rekabet Kurumu (Kurum) kuruluşundan bu yana, birçok karteli başarıyla ortaya çıkararak idari para cezası uygulamıştır. Bununla birlikte, yapılan önaraştırma ve soruşturmalar incelendiğinde¹, Kurum'un ilk yıllarında karteller tespit edilirken gerçekleştirilen yerinde incelemelerde elde edilen çok sayıda bilgi ve belgenin delil olarak kullanıldığı, son yıllarda ise ihlal niteliği arz eden belge sayılarının görece azaldığı ortaya çıkacaktır. Yapılabilecek ilk değerlendirme, Kurum'un çalışmalarıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 Sayılı Kanun) bağlamında farkındalık oluşturduğu, teşebbüslerin bu süreçte bilgi ve bilinç düzeyinin artmış olduğudur. Bununla birlikte, artan bilgi ve tecrübeyle kartellerin de daha iyi gizlenebildiği ileri sürülebilir. Bu çerçevede, bazı teşebbüslerin ihlali gizleme konusunda bilgi ve yeteneklerinin artması nedeniyle ispat standardının belli sektörler için daha düşük seviyede belirlenmesi gerekip gerekmediği dahi tartışılır hale gelmiştir.²

¹ “Kartel türü rekabet ihlali iddiaları incelendiğinde, bu tür iddiaların **155** soruşturmada gündeme geldiği ve **118** soruşturmada kartel türü bir rekabet ihlali nedeniyle para cezası uygulanmasına karar verildiği görülmektedir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere, Ceza Yönetmeliği döneminde (2009 sonrasında) kartel tanımı kapsamına girdiği düşünülen ancak diğer ihlal nitelendirme yapılarak para cezası uygulanan **18** soruşturmanın bulunduğu hatırlatılmalıdır.”* Bu çerçevede, kartel iddiasıyla (20.11.2007'den 15.02.2009 tarihine kadar olan dönemde) yaklaşık 10 yıllık süreçte yıllık ortalama 10 para cezası verilirken (15.02.2009 tarihinden 30.12.2017 tarihine kadar) yaklaşık 9 yıllık süreçte yıllık ortalama 2 para cezası verildiği görülmektedir.

* GÜNDÜZ, H. (2018), *Rekabet İhlallerine İlişkin Soruşturmalar ve Para Cezaları: Rekabet Kurulu'nun 20 Yılı'nın Bilançosu*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s.48-49.

² Bu hususa ilişkin bazı tartışmalar hakkında bkz: 14.01.2016 tarih ve 16-02/44-14 sayılı Rekabet Kurulu (Kurul) kararı.

Bununla birlikte, rekabet hukuku uygulamalarında rekabet ihlallerini – özellikle kartelleri – ortaya çıkarmak için kullanılan araçların, uygulamaların ve mevzuatın halen geliştirildiği, yeni araçlar kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, rekabet otoritelerinin denetimlerde kullandığı tekniklerin geliştirilmesi³ veya yetkilerinin artırılması⁴ gibi hususların yanı sıra, bilgi kaynaklarıyla hem sağlıklı iletişim kurup, hem de onlara gerekli güdü ve teşvikler sağlayarak ihlale karışan ya da ihlalden bir şekilde haberdar olan kişilerden yeterli ve kullanışlı bilgileri edinebilmesi hususunun ele alınması gerekmektedir.

İhlale karışan teşebbüsler ve teşebbüs çalışanları için gerekli teşviki pişmanlık programları sağlayabilmektedir. Bununla birlikte, Kurum uygulamasında ihlalden haberdar olan ancak ihlal tarafı olmayan veya ihlalde belirleyici etkisi bulunmayan kişiler için herhangi bir teşvik bulunmamaktadır. Bunun da ötesinde, ihbarcılarının korunması anlamında bazı yetersizlikler bulunduğu da iddia edilebilir. Bu

³ Denetimlerde kullanılan tekniklerin geliştirilmesine yönelik tartışmalar için bkz: ORMAN, Z. (2017), *Rekabet Hukuku Uygulamaları Kapsamında Adli Bilişim*, Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara. ÇELİK, Ö. F. (2017), *Yerinde İncelemelerde Elektronik Posta Analizine İlişkin Süreç Modeli Önerisi*, Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara. YALÇINKAYA, M. (2015), *Rekabet Hukuku Uygulamaları Kapsamında Elektronik Delil*, Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara.

⁴ Kurum'un 2006 yılına ilişkin 8. Yıllık Faaliyet Raporu'nda*, Kurum'un yetkilerine ilişkin değerlendirmeler yapıldığı bölümde aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“Özellikle çimento gibi defalarca rekabet soruşturmalarına maruz kalmış sektörlerde, belge ve bilgiye ulaşmak, teşebbüslerin bu tür inceleme ve araştırmalar hazırlıklı olmaları nedeniyle adeta imkansız hale gelmektedir. Bu durum rekabet otoritelerini daha etkin delil elde etme araçlarını geliştirmeye itmiştir. Kartelleri ortaya çıkartabilmek için ABD, İngiltere gibi ülkelerde telefon görüşmelerinin dinlenmesi, e-maillerin kontrolü, gizli kamera kullanılması gibi ceza hukukunun araçları eskiden beri kullanılmakta ya da kullanılmaya başlanılmaktadır. Rekabet hukukunda en etkili delil elde etme yönteminin, söz konusu yetkilerin kullanılması olduğu kabul edilmektedir.

... Rekabet otoritelerinin kuruluş amaçlarından olan kartelleşme ile mücadele için modern rekabet kurumlarının kullandığı yetkilere sahip olması gerekmektedir.”

Rekabet Kurumunun yapmış olduğu bu değerlendirmede, kartelleri ortaya çıkarabilmek için telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve gizli kamera kullanılması gibi ceza hukukunu araçlarının kullanılmasına ilişkin yetkilere sahip olması gerektiğini ileri sürdüğü söylenebilir.

* REKABET KURUMU (2007), “8. Yıllık Faaliyet Raporu”, Rekabet Kurumu, Ankara, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/faaliyet-raporlari/8-pdf>, Erişim Tarihi: 07.10.2018, s.175.

çalışmada, anılan bu eksiklik ve yetersizlikleri gidermek veya azaltmak adına Kurum uygulamasının nasıl geliştirilebileceği hususu ihbarcı koruma⁵ programları ve ödül programları bağlamında ele alınmaktadır.

Bu noktada, işbu çalışmanın ana konusunu oluşturması sebebiyle literatürde “*whistleblower*” olarak kullanılan kavramın Türkçe karşılığı olarak “ihbarcı” kavramının kullanıldığına yer verilmelidir. Bununla birlikte, “*whistleblower*” veya “*whistleblowing*” kavramlarının Türkçe’de genel kabul görmüş bir karşılığının bulunmadığı da söylenmelidir. Nitekim “*whistleblowing*” kavramının karşılığı literatürde “ihbar etme”, “ifşa etme”, “bilgi uçurma”, “bilgi ifşası”, “olumsuz durumları ifşa etme”, “açığa çıkarma”, “ihbar ve ifşa etme” şeklinde kullanılmıştır.⁶ Bu hususu tartışan ALP, “*whistleblowing*” kavramının karşılığını “*ifşa ve ihbar*” olarak kullanırken, kavramı şu şekilde tanımlamaktadır:⁷ “*Whistleblowing, tehlikeler, yolsuzluklar veya işveren ya da işçinin iş arkadaşlarının gerçekleştirdiği diğer hukuka veya etik kurallara aykırı davranışlar hakkındaki gizli bilgilerin bir işçi tarafından ortaya çıkarılmasıdır.*” Bununla birlikte, “*whistleblower*” ilgili işyerinde veya bu işyeri ile çalışan müşteri veya tedarikçi gibi organizasyon ile yakın ilişki içinde faaliyet gösteren kişiler olabilmektedir.⁸ Bilgiyi sağlayan kişinin “*Whistleblower*” olarak nitelendirilmesindeki kıstasın ihlalden haberdar olan ancak ihlal tarafı olmayan veya ihlalde belirleyici etkisi bulunmayan kişilerin “*içerden*” bilgi sağlaması olduğu söylenebilir. Bu tartışmaya yer verdikten sonra, çalışmanın bundan sonraki kısmında “*whistleblower*” kavramının karşılığı olarak “ihbarcı” kelimesi kullanılacaktır.

Bu çerçevede, çalışmanın birinci bölümünde, ihbarcı koruma programlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

⁵ “İhbarcı koruma”, iyi niyet ve haklı gerekçeyle işyerindeki herhangi bir kabahati/suçtu yetkili otoritelere bildiren çalışanlara ayırıcı veya disiplin işlemi yapılmasına karşı yasal koruma şeklinde tanımlanmaktadır.*

* OECD (2016a), *Corporate Governance, Committing to Effective Whistleblower Protection - En.*, OECD, Paris, www.oecd.org/corporate/committing-to-effective-whistleblower-protection-9789264252639-en.htm, Erişim Tarihi: 26.09.2018, s.18.

⁶ CEMALOĞLU, N. ve M.İ. AKYÜREK (2017), “Örgütlerde Whistleblowing (Bilgi Uçurma), *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(3) Ekim 2017, s. 125.

⁷ ALP, M. (2013), *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Heinsch/Almanya Kararı İşığında Whistleblowing (İşçinin İfşa ve İhbarı) ve İş İlişkisinde İfade Özgürlüğü*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Özel S., s. 386-387.

⁸ ALP 2013, s. 388.

⁹ “*insider*”.

Sonrasında, rekabet hukukunda ihbarcı koruma programı uygulaması değerlendirilerek bazı uygulama örneklerine yer verilmektedir. İkinci bölümde ise, ihbarcı ödül programları ele alınarak farklı uygulama örneklerine yer verilmektedir. Devamında, ihbarcı ödül programlarının olası olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmaktadır. Üçüncü bölümde, Türkiye uygulamasında ihbarcı koruma ve ödül programları değerlendirilmekte, sonrasında Kurum uygulaması istatistikler ışığında yorumlanmaya çalışılmaktadır. Dördüncü bölümde, Kurum perspektifinden ihbarcı koruma ve ödül programları bakımından genel bir değerlendirme yapılmakta, Kurum'un tartışması ve değerlendirmesi gereken hususlara dikkat çekmeye çalışılmakta, bazı öneriler yapılmaktadır.

1. İHBARCI KORUMA PROGRAMLARI

Çalışmanın bu bölümünde, ihbarcı koruma programlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra, rekabet hukuku uygulamasında ihbarcı koruma programlarının önemi tartışılmakta, nihayetinde bazı uygulama örneklerine yer verilmektedir.

1.1. Genel Olarak İhbarcı Koruma Programları

İhbarcı koruma programlarına ilişkin kanunlaştırma süreçlerinin çoğu ülkede ileriye dönük olmaktan ziyade genellikle tepki ve skandal odaklı olarak geliştiği söylenebilir.¹⁰ İş ortamlarında karşılaştıkları yanlışları dile getiren kişiler sayesinde açığa çıkan bu skandallar genellikle çevreye verilen zararlar, kamu güvenliği ve sağlığı, kamu maliyesi ve yolsuzluk gibi konulara ilişkin olmuştur.¹¹

Bu bağlamda, tartışılmaya, kanunlaştırılmaya ve uygulanmaya başlanan ihbarcı koruma programları, özellikle 2010'lu yıllarda iyi

¹⁰ OECD 2016a, s.23. AVRUPA KOMİSYONU (2018a). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee*, Avrupa Komisyonu, Brüksel, (23.04.2018) COM(2018) 214 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0214>, Erişim Tarihi: 04.09.2018, s.3.

¹¹ Avrupa Komisyonu 2018a, s.1.

uygulamaları özetleyen birçok çalışma¹² çerçevesinde daha geniş uygulama alanları bulmaya başlamıştır. Bununla birlikte, ihbarcı korumaya ilişkin küresel standartların tartışıldığı OECD raporunda, özel ihbarcı koruma kanunlarının yıldan yıla arttığı, ancak ülke uygulamalarının çoğunluğunun korumayı hâlâ etkiyi ve etkinliği kısıtlayacak şekilde “plansız” bir biçimde yaptıkları ifade edilmektedir.¹³

Özel ihbarcı koruma kanunları ise tamamen benzer olmamakla birlikte genel olarak gizliliği/mahremiyeti sağlayarak başvuruların yapılmasını sağlama mekanizmaları ve misillemelere karşı getirilen korumalar şeklinde özetlenebilecek iki ana unsurdan oluşmaktadır.¹⁴

İhbarcılık müessesesinin etkin bir şekilde işletilmesini amaç edinen uygulamalarda, genel olarak kimlik ve kişisel bilgiler içermeyen başvurular kabul edilmektedir.¹⁵ Zira sistemli araç veya yöntemlerin kullanılmadığı durumlarda kimliğin gizli kalıp kalmayacağına yönelik bazı endişeler oluşmaktadır.

Özel olarak geliştirilmiş şifreli başvuru yazılımları ve telefon yardım hatları gizliliği sağlamaya yönelik kullanılan araçlardır. Bunun yanı sıra, çoğu uygulamada posta, e-posta ve yasal temsilci aracılığıyla başvuru gibi geleneksel başvuru yöntemleri de kullanılmaktadır.

¹² Örnek olarak bkz: AVRUPA KONSEYİ (2014), *Protection of Whistleblowers - Recommendation CM/Rec(2014)7 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30 April 2014 and explanatory memorandum*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3441_en.htm, Erişim tarihi: 03.09.2018. OECD (2016b), *Report Committing to Effective Whistleblowers Protection*, OECD, Paris, https://read.oecd-ilibrary.org/governance/committing-to-effective-whistleblower-protection_9789264252639-en#page1, Erişim tarihi: 03.09.2018. UN (2015), *Resource guide on good practices in the protection of reporting persons*, United Nations, New York, https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2015/1504741_Person_Guide_eBook.pdf, Erişim Tarihi, 03.09.2018. G20 (2011), *Study on Whistleblower Protection Frameworks, Compendium of Best Practices and Guiding Principles for Legislation*, <https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/48972967.pdf> ; Erişim Tarihi: 04.09.2018. TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2013), *International Principles for Whistleblower Legislation*, Berlin, https://www.transparency.org/whatwedo/publication/international_principles_for_whistleblower_legislation, Erişim Tarihi: 04.09.2018. TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2018), *A Best Practice Guide For Whistleblowing Legislation*, Berlin, https://www.transparency.org/whatwedo/publication/best_practice_guide_for_whistleblowing_legislation, Erişim Tarihi: 04.09.2018.

¹³ OECD 2016a, s. 30.

¹⁴ OECD 2016a, s. 25.

¹⁵ Bkz: “1.2. Rekabet Hukuku Uygulamasında İhbarcı Koruma Programları ve Uygulama Örnekleri” bölümü.

Gizliliği sağlamaya yönelik kullanılan yöntemlere verilebilecek bir diğer örnek ise yapılan yüz yüze görüşmede ilgili kamu kurumundan sadece bir yetkilinin kimlikten haberdar olarak bütün kayıt ve işlemlerde başvuru sahibinin kimliğini gizlemesi yöntemidir. Rekabet Kurumu, pişmanlık başvurularında anılan bu yöntemi uygulamaktadır.

İhbarcılarının misillemelere karşı korunması bağlamında getirilmesi tartışılabilir korumalar bu listede yer verilen hususlarla sınırlı kalmamak kaydıyla Avrupa Birliği (AB)'nin konuya ilişkin direktifinde öngörülen liste kapsamında yapılabilir.¹⁶ Söz konusu listede,

- *“Açığa alma, kovma, azletme veya benzer önlemler,*
- *Alt seviyeye indirme veya terfi edilmesinin engellenmesi,*
- *Görevlerin değiştirilmesi, işyeri mevkiinin değiştirilmesi, maaşların düşmesi, çalışma saatlerinde değişiklik yapılması,*
- *(Mesleğe yönelik) Eğitimin engellenmesi,*
- *Olumsuz performans değerlendirmesi veya olumsuz referans verilmesi,*
- *Disiplin cezası, kınama veya finansal bir cezayı da içerecek şekilde başka türlü bir ceza uygulanması,*
- *İşyerinde taziyik, tehdit, taciz veya sürme gibi uygulamalar yapılması,*
- *Ayrımcılık, dezavantajlı duruma getirmek veya adil olmayan muamelede bulunmak,*
- *Geçici iş kontratının kalıcı hale dönüştürülmeşi,*
- *Geçici iş kontratının yenilenmeşi veya erken feshedilmesi,*
- *Kişinin saygınlığı, finansal kaybı, iş ve gelir kaybı oluşturacak zararlar,*
- *Sektör veya endüstri çapında, yazılı veya sözlü anlaşmalarla, kişinin gelecekte sektörde veya endüstride iş bulamamasına neden olabilecek kara liste oluşturulması,*
- *Mal ve hizmetlere yönelik sözleşmelerin erken feshi veya iptal edilmesi,*
- *Lisans veya iznin iptal edilmesi”*

durumlarına karşı ihbarcılarının korunması öngörülmektedir.

Bu noktada, bazı uygulamalarda ihbarcı koruma programlarının kullanıldığı mevzuatın genişliğinin ve geline aşamada ne ölçüde

¹⁶ AVRUPA KOMİSYONU (2018b), *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the Protection of Persons Reporting on Breaches of Union Law*, Avrupa Komisyonu, Brüksel, (23.04.2018), COM(2018)218 final, Article 14, s. 26-27.

benimsendiğinin göstergesi olması bakımından AB tecrübesinden bahsedilmesi yerinde olacaktır.

Avrupa Konseyi 2014 yılında ihbarcılarının korunmasına ilişkin aldığı tavsiye kararında, üye ülkelerin işyeri ilişkileri bağlamında edindiği kamu faydasını olumsuz etkileyen yahut kamu faydasına yönelik tehdit oluşturan bilgileri ihbar eden veya açık eden kişileri korumaya yönelik kurumsal, yasal ve normatif çerçeve oluşturmalarını tavsiye etmiştir.¹⁷ 23 Nisan 2018’de ise Avrupa Komisyonu, AB’nin kanunlarının ihlal edildiğini ihbar eden kişilerin korunmasına yönelik direktif teklifinde¹⁸ ayrıntılı şekilde düzenlemeler öngörmüştür. Direktif teklifinde, üye devletlere ürün güvenliği, ulaşım güvenliği, çevre koruma, nükleer güvenlik, gıda ve beslenme güvenliği, hayvan sağlığı ve refahı, genel sağlık, tüketicinin korunması, kişisel veri ve mahremiyetin korunması, ağ ve bilgi sistemlerinin güvenliği, rekabet ve AB’nin mali çıkarlarına ilişkin alanlarda¹⁹, ihbarcılarının korunmasına ilişkin direktifte yer alan hükümlerle uyumlu olacak şekilde gerekli kanun, düzenleme ve idari hükümlerin 15 Mayıs 2021’e kadar oluşturulması görevini²⁰ yüklemiştir.

1.2. Rekabet Hukuku Uygulamasında İhbarcı Koruma Programları ve Uygulama Örnekleri

Kartellerin ortaya çıkarılması için kullanılacak en elverişli kaynaklardan birisi şüphesiz “içeriden”²¹ bilgi edinmektir. Böyle bir bilgi ise pişmanlık başvurularından ya da ihbarcılardan edinilebilecektir.

Pişmanlık programları ellinin üzerinde ülke uygulamasında benimsenmiş, rekabet hukuku uygulamalarında etkinliği artıran araçlardan biri olmuştur. Bununla birlikte, gelinen noktada pişmanlık programlarının etkinliği tartışılır hale gelmiştir. Bu hususu “eğer bir

¹⁷ AVRUPA KONSEYİ (2014), *Protection of Whistleblowers - Recommendation CM/Rec(2014)7 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30 April 2014 and explanatory memorandum*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3441_en.htm , Erişim tarihi: 03.09.2018.

¹⁸ Avrupa Komisyonu 2018b.

¹⁹ Avrupa Komisyonu 2018b, s.5.

²⁰ Avrupa Komisyonu 2018b, s.29.

²¹ Kullanılan “içeriden” ifadesi, rekabet otoritelerinin “dışarıdan” kendi kaynaklarını kullanmadan elde edeceği, ancak kartelin tarafı olması veya kartel tarafı teşebbüsün çalışanı olması münasebetiyle “içerden” olarak nitelendirilebilecek kişilerin sağladığı bilgi bağlamında kullanılmaktadır.

yarış söz konusuysa, savcının kapısına ulaşmak neden bu kadar uzun sürüyor?”²² şeklinde karikatürize ettiği çalışmasında Stucke, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) uygulamasında;

- Artan para ve hapis cezalarına rağmen kartellerin oluşturulmasının önlenemediğini,
- Bağışıklık hükümleri çerçevesinde pişmanlık başvurularıyla soruşturma açılan kartellerin diğer kartellerden daha istikrarsız olduğuna ya da kısa sürdüğüne ilişkin bulgu olmadığını,
- Pişmanlık programlarının kartelleri en ideal şekilde engelleyemediğini

ifade etmektedir.²³ Bunun yanı sıra, teşebbüslerin birden çok üründe ihlal tarafı olduğu, uluslararası bir karteğe taraf olduğu veya aynı anda birden çok ihlale karıştığı²⁴ yahut aynı davranışıyla birden çok otorite tarafından yaptırım uygulanması söz konusu olduğu²⁵ durumlarda pişmanlık başvurusu yapmaktan kaçınıldığı bilinmektedir.

Luz ve Spagnolo, İtalya uygulamasından hareketle, pişmanlık programında ihalelerde danışıklı hareket ve yolsuzluk eylemleri otomatik olarak kapsama alınmadığı için ihalelerde danışıklı hareket eden, kamu görevlisine rüşvet vermiş bir teşebbüsün yöneticilerinin pişmanlık başvurusu yapması ve otoritelerle işbirliği yapması için hiçbir gerçek güdüsünün olmayacağını ileri sürmektedirler.²⁶

Bunun yanı sıra, küreselleşme sonucunda sınırlar ötesi kartel davalarının arttığı, farklı yargılama yetkileri nedeniyle teşebbüslerin pişmanlığa başvurmalarının riskli olabildiği, bir ya da birden fazla yaptırımla karşı karşıya kalmasının muhtemel olduğu görülmektedir.²⁷

²² Literatürde, pişmanlık programlarının teşebbüslerin cezadan tam bağışıklık sağlamak adına pişmanlık başvurusu yapmak için yarışmasını sağlaması beklenmektedir. Stucke yukarıda anılan ifadesinde bu kabule gönderme yapmıştır.

²³ STUCKE, M. E. (2015), “Leniency, Whistle-Blowing and the Individual: Should We Create Another Race to the Competition Agency?”, *C Beaton-Wells and C Tran (eds), Anti-Cartel Enforcement in a Contemporary Age: Leniency Religion* içinde, Hart Publishing, http://awa2016.concurrences.com/IMG/pdf/11_-_stucke.pdf, Erişim Tarihi: 16.11.2018.

²⁴ Yapılan bir kartel anlaşmasıyla aynı zamanda çevre koruma ya da kamu ihale kanunlarının ihlal edilmesi gibi.

²⁵ Örneğin, ihalelerde danışıklı hareket etmek suretiyle rekabet kanunlarını ihlal eden teşebbüslerin aynı zamanda ceza davaları yoluyla hapis cezası alabilecek olması.

²⁶ LUZ R. D. ve G. SPAGNOLO (2017), *Leniency, Collusion, Corruption, And Whistleblowing*, *Journal of Competition Law&Economics*, 13(4), 729-766, Oxford University Press, s.752.

²⁷ Luz ve Spagnolo 2017, s.752.

Marx, Mezzetti ve Marshall, birden çok üründe ihlal tarafı olan teşebbüslerin pişmanlık başvurularını konu ettikleri çalışmalarında²⁸, 2001-2012 yılları arasında ABD yapılan pişmanlık başvurularının %80-90'ının B Tipi, %10-20'sinin A tipi başvurular olduğunu belirtmişlerdir.²⁹ Bu çerçevede, ABD uygulamasında pişmanlık başvurularının genel olarak inceleme başlatıldıktan sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, kartel tarafı teşebbüsler için oyunun kurallarını değiştiren pişmanlık programlarının her durumda işlemediği, bu programları destekleyici bazı uygulamalar geliştirilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Farklı rekabet otoritelerince, dünya genelinde gittikçe artan bir oranda uygulanmaya başlanan ihbarcı koruma programlarının, anılan bu ihtiyacı karşılamak üzere devreye alındığı görülmektedir. Nitekim (ihlale taraf olmamış/karışmamış) çalışanlar, bayiler, dağıtıcılar, müşteriler ve sağlayıcılar kartelin varlığının farkında olabilmekte, kartelin tespiti anlamında rekabet otoritelerine ışık tutabilmektedirler.

Bu bağlamda, “içerden” bilgi sağlayan kişilerin daha az maliyetle, nokta atışı şeklinde tabir edilebilecek bir biçimde kartellerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olabileceği düşüncesine yer verilmelidir. “İçerden” kesin ve muteber bilgi sağlayabilecek kişiler ise genel olarak kartel tarafı teşebbüslerin hâlihazırdaki çalışanları veya eski çalışanları olacaktır.

Bununla birlikte, Durant ve Wayne, bir ihlal hakkında bilgi sağlamak için eski çalışanların kaybedecek daha az şeyleri olması nedeniyle ihbarcı olarak daha iyi bir bilgi kaynağı olduklarını, tecrübelerine göre ihbar tarihinde ilgili teşebbüste çalışmakta olan ihbarcıların dörtte

²⁸ MARX, L., C. MEZZETTI, ve R. MARSHALL (2015), *Antitrust Leniency with Multiproduct Colluders*, American Economic Journal: Microeconomics, 7(3), s. 205-240, <http://www.jstor.org/stable/24467007>, Erişim Tarihi: 26.09.2018, s.208.

²⁹ İlgili çalışmada, A tipi pişmanlık başvuruları ABD Adalet Bakanlığı (DOJ)'nın henüz soruşturma başlatmadığı durumda yapılan başvuruların sınıflandırıldığı kategori iken, DOJ tarafından soruşturma başlatılan teşebbüslerin yaptıkları başvurular ise B tipi pişmanlık başvuruları olarak sınıflandırılmıştır. Başka bir çalışmada da, ABD Adalet Bakanlığı yetkililerinin A tipi pişmanlık başvurularının düştüğünü söylediği aktarılmaktadır.*

* MCCONNELL, C. (2018), “Type A leniency applications down, US DOJ official says”, *GCR*, <https://globalcompetitionreview.com/article/1170614/type-a-leniency-applications-down-us-doj-official-says>, Erişim tarihi: 26.09.2018.

üçünün, dürüst davranışlarından dolayı işlerinden olduklarını veya kariyerlerinin karardığını ileri sürmektedir.³⁰

Bu noktada, ihbarcılarının karşılaşılabileceği riskleri göstermek babında, Güney Kore'nin geliştirdiği kişisel ihbarcı ödül programının uygulanabilir bir kartel aracı olup olmadığını sorguladığı çalışmasında Stephan'ın aktardığı çarpıcı hikâyeye yer verilmelidir.³¹

“Stanley Adams Hoffman La Roche'nin bir çalışanıydı. 1973 yılında, işyerinde önemli rekabet ihlalleri yapıldığını fark etti ve bunu Avrupa Komisyonuna ihbar etmeye karar verdi. Adams, Komisyon'a yazdığı mektubuna “*Bu mektubu görev bilinciyle yazıyor ve konu hakkında işlem yapabileceğinize güveniyorum. EEC³² kurumlarında herhangi bir pozisyonun peşinde olmadığım gibi, herhangi bir mükâfatın peşinde de değilim.*” şeklinde başladı ve şu şekilde bitirdi: “*Bu hususla adımın ilişkilendirilmemesini talep ediyorum. Bununla birlikte, bu mektupta ileri sürdüğüm her konuya ilişkin daha fazla bilgi ve yazılı delil sağlamak için tamamıyla emrinizde kalmaya devam edeceğim.*” Adams'ın sağladığı bilgiyle soruşturma başlatıldı ve ardından firmaya ceza uygulandı. Komisyon, La Roche'a sağlanan dokümanlarda Adams'ın adını ve adresini izhar ederek Adams'ın kimliğini yeterince korumayı başaramadı. Bunun sonucunda, ticari sırların bir yabancıya aktarılması suçuyla İsviçre kanunlarını ihlal etmekten yargılandı. İflas etti ve söylendiğine göre yirmi yıl hapis cezası alabileceğini duymasının ardından eşi intihar etti. Kasım 1985'te, kimliğinin açığa çıkarılmasıyla ilgili görevi ihmal ve güveni sarsmadan dolayı Komisyonu başarılı bir şekilde dava etti. Adams,

³⁰ DURANT A. ve W. WAYNE (2004), *Business Must Encourage Whistleblowers*, Company Lawyer, 25(5), s. 152-154.

³¹ STEPHAN, A. (2014), “Is the Korean Innovation of Individual Informant Rewards a Viable Cartel Detection Tool?”, Centre for Competition Policy Working Paper 14-3, Birleşik Krallık, <http://competitionpolicy.ac.uk/documents/8158338/8199490/CCP+Working+Paper+14-3.pdf/7a9c1d06-d790-4e83-86bf-d43c68c83d0d>, Erişim Tarihi: 01.10.2018, s.13-14.

³² EEC, *European Economic Community*'nin kısaltılmış halidir. *European Economic Community* ise 1957'den 1993'e kadar “Ortak Pazar” adıyla Avrupa ekonomilerinin entegre edilmesi için dizayn edilmiş kurumlardan bir tanesidir. Bu kurum 1993'te *European Union (EU)* altında kapsanarak EU'nun temel bileşeni olmuştur. 2009 yılında ise EU yasal olarak EEC'nin yerini almıştır.*

* GABEL, J.M. (2018), “European Community”, *Encyclopædia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>, Erişim Tarihi: 14.10.2018.

tecrübesini aktarırken “Ben İsviçre sisteminde kurumsal sadakatın her durumda dokunulamaz olduğu ve şirketin iyi olması gerektiği, çünkü kendi refahının şirketin refahına bağlı olduğu, şirketin refahının bütün şirketlerin oluşturduğu refaha bağlı olduğu ve bu zincirin ilgililerine ağır sonuçlar yaşatmaksızın kırılmaz ve kırılmaz olduğu inancıyla yetiştirilmedim. ...Statükoyu sorgulamak, olayları olduğu gibi kabul etmemek, bir işi yapmanın diğer yollarını keşfetmek üzere yetiştirildim. Benim âdetim bir şeyin neden böyle yapıldığı, neden öyle yapılmadığını sormak olmuştur. İronik olarak bu niteliğim Rochêta terfi etmeme yardımcı olmuştu. Günlük problemlere uygulandığında, yaratıcı ve kullanışlıydı. İş ahlakına uygulandığında, can sıkıcıydı, zorlayıcıydı ve acilen bastırılmak zorundaydı.” ifadelerini kullandı. Adams’ın trajik kaderi, misilleme tedbirlerinden korunmanın eksikliğiyle birlikte Avrupa Komisyonunun kimliğini korumadaki başarısızlığıyla mühürlendi. Bu olay, ortaya çıkmanın sonucunda bazı ihbarcıların yaşayabileceği vahim sonuçları göstermektedir.”³³

Yer verilen bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, “içerden” bilgi edinebilmenin değerli ve önemli olduğu, ancak “içeridekiler” için bir ihlali ihbar etmenin bazı maliyet ve riskleri olduğu görülmektedir. Bu nedenle, ihbar müessesesini etkin ve verimli kılmak adına ihbarcılar için riskleri minimize edecek, ihbar etme güdülerini artıracak mekanizmalara ve uygulamalara ihtiyaç olduğu ifade edilmelidir. Bu çerçevede, ihbarcı koruma programlarının yukarıda anılan faydayı (“içerden” bilgi gelmesini) sağlayacak araçlardan biri olduğu açıktır.

Çalışmanın buraya kadar olan bölümünde ihbarcı koruma programlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılmış, sonrasında da rekabet hukukunda ihbarcı koruma programları uygulanması değerlendirilmiştir. Bu noktada, bazı uygulama örneklerine yer verilecektir. Aşağıda yer verilen örnekler okunurken ihbarcı koruma programlarını uygulayan otoritelerin aşağıda yer verilen örneklerle sınırlı olmadığı dikkate alınmalıdır.³⁴

³³ Hikâyenin devamında, İsviçre’den (sonradan Avrupa Komisyonu tarafından iade edilen) 25.000 İsviçre Frangı kefaletle serbest kalan Adams, artık destek olamaması nedeniyle çocuklarından ayrı düşmüş ve Ocak 1981’de İngiltere’ye kaçmıştır.*

* BAEKGAARD, O. (1984), “The Cost of Whistleblowing, Stanley Adams v. Hoffman-La Roche”, The Multinational Monitor, June 1984, Vol:5, No:6, <https://www.multinationalmonitor.org/hyper/issues/1984/06/baekgaard.html>, Erişim Tarihi: 14.10.2018.

³⁴ Danimarka, Slovakya, Macaristan ve diğer bazı ülkelerde de ihbarcı koruma programları uygulanmaktadır.

1.2.1. Avrupa Komisyonu

Komisyon 16 Mart 2017 tarihinde yapmış olduğu basın duyurusuyla kişilerin karteller ve diğer rekabet ihlalleri hakkında kişisel olarak gizliliklerini sağlayarak Komisyon'u uyarmaları için yeni bir "gizli ihbar aracı" geliştirdiklerini ve bu tarihten itibaren kullanımda olduğunu ilan etmiştir.³⁵ Komisyon, yeni aracı şu şekilde tanıtmaktadır³⁶:

- *"Yeni araç, başvuru sahiplerine bilgi sağlamaya izin verdiği gibi, mesajlarına cevap verilmesini Komisyon'dan talep etme seçeneği de tanımaktadır.*
- *Yeni araç, Komisyon'un açıklama ve detaylar istemesine izin vermektedir.*
- *Bir dış servis sağlayıcısı ve şifrelenmiş iletişim aracılığıyla kişilerin gizliliğini korumaktadır.*
- *Komisyon'un gösterilen yolu takip ederek soruşturma açmasına olanak sağlayacak yeterince muteber ve doğru nitelikte bilgiye erişim ihtimalinin artırılması amaçlanmaktadır."*

Komisyon, yukarıda anılan duyurusunda, ihlal tespiti ve soruşturma riskini artırarak rekabeti ihlal etme ve ihlali sürdürme eğilimindeki teşebbüsleri bu davranışlarından vazgeçme ihtimalini artırması münasebetiyle yeni aracın pişmanlık programının tamamlayıcısı ve pekiştiricisi olduğunu ifade etmektedir.

Komisyon, resmi web sitesinde isimsiz ihbarcı aracını tanıttığı bölümde verdiği bağlantıda, iletişime geçmek isteyen başvuru sahiplerini üç gruba ayırarak her bir grubu farklı şekilde yönlendirmektedir. Komisyon'un ilgili sayfası aşağıdaki gibidir:³⁷

“... ”

Nasıl ihbar başvurusu yapılır

Bizimle iletişime geçmeye karar vermeniz halinde yardımımızı ve aklınızda olan soruları cevaplamayı teklif etmek için tamamıyla kullanıma hazırız.

³⁵ AVRUPA KOMİSYONU BASIN AÇIKLAMASI (2017), "Antitrust: Commission Introduces New Anonymous Whistleblower Tool", Avrupa Komisyonu, Brüksel (16.03.2017), europa.eu/rapid/press-release_IP-17-591_en.htm, Erişim Tarihi: 24.09.2018.

³⁶ Avrupa Komisyonu Basın Açıklaması 2017.

³⁷ AVRUPA KOMİSYONU İHBAR ARACI SAYFASI, "Anonymous Whistleblower Tool"- "Cartels - How to Blow the Whistle", Avrupa Komisyonu, ec.europa.eu/competition/cartels/whistleblower/index.html, Erişim Tarihi: 24.09.2018.

İhbar başvurunuzu açık bir şekilde (adınızı, pozisyonunuzu ve bilgi kaynağınızın adını vererek) yapmanız durumunda bize en iyi şekilde yardımcı olabilirsiniz, zira açık başvurular ifadelerinizi daha güvenilir kılmakta ve böyle başvuruların harekete geçmemizi sağlama ihtimali daha yüksek olmaktadır.

- *Eğer kimliğinizi açıklamaya hazırsanız:*
 - o *comp-whistleblower@ec.europa.eu adresine e-posta gönderebilirsiniz.*
 - o *veya 0032-2-29-74800'ü arayabilirsiniz.*
- *Kimliğinizi açıklamaya hazır değilseniz: bize isimsiz bir mesaj gönderebilirsiniz. Sizin gizliliğinizi olabildiğince korumak için ayrıntılı önlemler aldık.*
 - o *Tecrübeli ve uzmanlaşmış bir dış aracı kullanıyoruz. Aracının en gelişmiş araçları ihbarcıların gizliliğini korumak üzere dizayn edilmiştir. Almanya, Danimarka ve diğer üye ülke devletlerde benzer araçlar kullanılmaktadır.*
 - o *Aracının şifreleme aracına mesajınızı yazdığınız anda, şifreleme aracı bizi uyaracaktır.*
 - o *İsterseniz bizimle iki taraflı iletişim kurmayı kabul edebilir, böylece sizden ek bilgi veya açıklama talep edebiliriz ve verdiğiniz bilgilere dayanarak harekete geçme ihtimalimizi artırmış olursunuz. Bu durumda, aracının size vereceği şifreyi kullanarak bizim tepkimizi görebilirsiniz. Araç sadece sizin mesajınızı iletecek, bize herhangi bir ek bilgi (sizin IP adresiniz veya şifreniz ya da bizim mesajlarımızı geri çağırma için seçtiğiniz şifre gibi) sağlamamaktadır.*
 - o *Eğer mesajınızı hâlihazırda göndermiş bulunmaktaysanız ve cevap vermemize izin vermişseniz, yukarıdaki köprüye tıklayarak cevap gelip gelmediğini kontrol ediniz.*
- *Eğer herhangi bir kartele taraf olmuş bir teşebbüsü temsile yetkili iseniz: ayrıca pişmanlık başvurusu yapmak suretiyle teşebbüsünüze verilecek cezaların düşürülmesini ya da cezadan muaf tutulmayı sağlayabilirsiniz.*

Yukarıda bahsedilen telefon numarası, e-posta adresi ve isimsiz raporlama aracının sadece ihbarcılar için kullanıldığını lütfen gözden kaçırmayınız. Bu iletişim kanallarının önemi göz önüne alınarak başka tür sorgulamalar cevaplandırılmayacaktır.

... ”

Bunun yanı sıra, Avrupa Komisyonu yayımlamış olduğu direktifle³⁸ rekabet ihlallerini ihbar eden kişilerin misillemelere karşı korunması anlamındaki iradesini beyan etmiştir.

1.2.2. Almanya

Alman Rekabet Otoritesi³⁹, 1 Temmuz 2012'de elektronik formatta yeni bir isimsiz ihbar sistemi uygulamaya başlamıştır. Elektronik ihbar sistemi, bilgiyi sağlayan ihbarcı için kesin bir gizlilik sağlarken, diğer yandan rekabet otoritesine bilgiyi sağlayan kişiyle iletişime geçme, daha ayrıntılı ve net bilgi edinebilme anlamında yardımcı olmaktadır.⁴⁰ Ayrıca, isimsiz başvuruların posta veya telefon yoluyla da yapılabileceği belirtilmektedir.⁴¹

Bununla birlikte, Almanya uygulamasında ihbarcı koruma programlarının ikinci unsuru olarak değerlendirilen misillemelere karşı koruma anlamında özel bir kanun bulunmamakta, ancak işçi-işveren ilişkisi bağlamında genel kural ve yükümlülükler kapsamında misilleme ve mağduriyet bağlamında korumalar bulunmaktadır.⁴² Ne var ki, Almanya uygulaması anlaşılır bir kanuna sahip olunmaması sebebiyle belirsizliğin çok olması, mahkemelerin genel olarak çalışanların iddialarını geçersiz bulması sebepleriyle eleştirilmekte, çalışanlar açısından işverene sadık olma ve işletmeyi koruma anlamında zorunluluk getirildiği ileri sürülmektedir.⁴³

Bunun yanı sıra, AB Direktifi⁴⁴ doğrultusunda 2021'e kadar Almanya'nın ihbarcıları korumaya yönelik açık, anlaşılır, öngörülebilir mevzuat değişikliklerini ve eklemelerini yapması beklenmektedir.

³⁸ Avrupa Komisyonu 2018b.

³⁹ *Bundeskartellamt*.

⁴⁰ EUROPEAN COMPETITION NETWORK BRIEF (2012), *The German Competition Authority Sets Up Anonymous Whistleblowing System*, e-Competitions Bulletin (June 2012), Art. No 48456.

⁴¹ Vandenborre ve Thorsten 2017.

⁴² FERRINGTON, A., J. S. BARRAS, M. D. SMITH, S. MARTEL, M. BRUNOT, J. WEISSGERBER, D. LIAW ve ANITA WAN (2015), "Whistleblower Protection Around the World", *Employment Law Watch*, Reed Smith, <https://www.employmentlawwatch.com/2015/02/articles/employment-france/whistleblower-protection-around-the-world/>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

⁴³ Ferrington vd. 2015.

⁴⁴ Avrupa Komisyonu 2018b.

Misillemelere karşı korumanın yetersizliği sebebiyle eleştirilmekle birlikte, *Bundeskartellamt* uyguladığı bu yeni ihbar sistemi sayesinde 2012-2017 tarihleri arasında 1400 isimsiz başvuru aldığını, 2015 yılındaki bir başvurunun araba parçası üreticileri hakkında 75 milyon Avro para cezasıyla sonuçlandığını paylaşmıştır.⁴⁵

1.2.3. Polonya

Polonya Rekabet Otoritesi⁴⁶ Nisan 2017'de ihbar müessesesini işletebilmek amacıyla bir pilot program başlatmıştır.⁴⁷ Bu programa göre Otorite, herhangi bir rekabet ihlalinin isimsiz bir mektup veya e-posta, yasal bağımsız bir danışman, telefon veya yüz yüze görüşme ile sağlanmasına izin vermiştir. Bunun için bir çevrimiçi portal ve telefon yardım hattı oluşturulmuştur.⁴⁸

İsimsiz ihbar başvurularının alınmasına yönelik bazı yöntemler geliştirilmesi yönüyle ihbarcı koruma programlarının birinci unsurunu karşılayan Polonya uygulaması, hâlihazırda ikinci unsur olan ihbarcıların misillemelere karşı korunmasına yönelik özel bir düzenlemeye sahip değildir. Bununla birlikte, "Kamu Hayatının Şeffaflığı Hakkında Kanun"⁴⁹ tasarısında ihbarcıların misillemelere karşı korunmasına yönelik bazı düzenlemeler bulunmaktadır.⁵⁰

Bunun yanı sıra Polonya Rekabet Otoritesi Başkanı Marek Niechcial, ihbarcılık müessesinin etkili bir şekilde tartışılmaya başlandığı 2016 yılında kamuya yaptığı açıklamalarda, ihbarcılarının

⁴⁵ BREUVART, C., M. EVANS, P. WERNER, H.B. D'ERQUILINNES ve C. KYE (2017), "European Commission Launches Competition Law Anonymous Whistleblower Tool", Jones Day publications, <https://www.jonesday.com/European-Commission-Launches-Competition-Law-Anonymous-Whistleblower-Tool-04-25-2017/?RSS=true> , Erişim Tarihi: 26.09.2018.

⁴⁶ *Office of Competition and Consumer Protection.*

⁴⁷ STAWICKI, A. (2017), "The Polish Competition Authority Launches a Pilot Programme for Whistleblowers", *e-Competitions Bulletin* (April 2017), Art. No: 83838.

⁴⁸ Uygulamada, bildirim yapan kişinin iyi niyetli olmaması veya bildirim bir teşebbüs ya da kişinin çıkarı doğrultusunda yapılması konusunda risk olduğu değerlendirilirse rekabet otoritesi bilgiyi kullanmama yolunu seçebilmektedir. Bu durumda, ihbarcı için koruma da söz konusu olmamaktadır.

⁴⁹ *Act on the Transparency of Public Life.*

⁵⁰ FENRYCH, L., D. JAHIC (2018), "Poland finally warms to whistleblowing by weighing legal rights and protections", South Eastern Coalition on Whistleblower Protection (11.06.2018), <https://see-whistleblowing.org/poland-warms-to-whistleblowing-by-weighing-legal-protections/> , Erişim Tarihi: 10.10.2018.

karşılaştıkları risklerin farkında olduklarını, bu nedenle Macaristan ve Slovakya uygulamalarını örnek göstererek para ödülü uygulamasının başlatılması gerektiğini ifade etmiştir.⁵¹

Tanıtilan isimsiz ihbar aracı, taslak kanunda bulunan ihbarcılarını misillemelere karşı korunmasına yönelik hükümler ve kurum başkanının açıklamaları göz önüne alındığında, Polonya uygulamasının ihbarcı koruma programını her iki unsuruyla birlikte işletmeye başladıktan sonra ödül programını tartışacağı düşünülebilir.

1.2.4. Danimarka

Danimarka Rekabet Otoritesi⁵², 2013 yılında ihbarcının kimliğinin gizli kalmasını sağlayan *online* bir ihbarcı aracı kullanmaya başlamıştır.⁵³ Bir dış sağlayıcıdan temin edilen söz konusu yazılım, ihbarcının kimliğini kesin bir şekilde gizlerken aynı zamanda iki yönlü iletişimi de mümkün kılmaktadır.⁵⁴ Bununla birlikte, Danimarka uygulamasında yalnızca finansal kurumlar ve denetim kuruluşları gibi bazı sektörlerle yönelik ihbarcılar için koruma sağlanmaktadır.⁵⁵ Bu çerçevede, Danimarka uygulaması da Almanya uygulamasına benzer bir şekilde eleştirilebilecektir.

Bunun yanı sıra, 2017 yılında katıldığı Amerikan Barolar Birliği toplantısında Başkan Yardımcısı Thorgaard Soerensen, ihbar aracıyla gelen başvuruların yaklaşık %10'unun soruşturmayla sonuçlandığını ifade etmiştir.⁵⁶

⁵¹ KULESZA, M. (2016), "The (in)effectiveness of leniency: Will Poland start paying whistleblowers?", *In Principle* (10.11.2016), <http://www.codozasady.pl/en/the-ineffectiveness-of-leniency-will-poland-start-paying-whistleblowers/> , Erişim Tarihi: 10.10.2018.

⁵² *Danish Competition and Consumer Authority*.

⁵³ VANDENBORRE, I. ve G. THORSTEN (2017), "Cartels&Leniency 2018 – Individuals as Whistleblowers", *International Comparative Legal Guides*, <https://iclg.com/practice-areas/cartels-and-leniency-laws-and-regulations/individuals-as-whistleblowers> , Erişim Tarihi: 26.09.2018.

⁵⁴ Vandendorre ve Thorsten 2017.

⁵⁵ NORRBOM VINDING (2018), "Denmark - Proposed directive on protection for whistleblowers", *Global HR Lawyers*, <https://theword.iuslaboris.com/hrlaw/insights/denmark-proposed-directive-on-protection-for-whistleblowers>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

⁵⁶ Vandendorre ve Thorsten 2017.

1.2.5. Kanada

Kanada Rekabet Kanunu'nda ihbarcılarının korunması 1999 yılından beri yer almaktadır.⁵⁷ Bunun yanı sıra, 2013 yılı Mayıs ayında Kanada Rekabet Bürosu (Büro)⁵⁸ Kartel İhbar İnisyatifini⁵⁹ başlattığını ilan ederek, yeterince bilinmeyen ve az kullanılmış olan ihbarcılarının korunmasına ilişkin hükümler hakkında farkındalık oluşturulmasının amaçladığını belirtmiştir.

İnisyatifte tanıtımı yapılan ancak 1999 yılından itibaren var olan ihbar programı⁶⁰;

- Çalışanları, müşterileri ve sağlayıcıları, bir kişinin kanun kapsamında bir ihlalin tarafı olduğuna veya ihlal etme niyetinde olduğuna ilişkin haklı bir gerekçeleri bulunması durumunda Büro'yu bilgilendirmelerini teşvik etmekte,
- İhbarcılarının kimliğinin gizli kalacağını ve diğer kanun uygulayıcı kurumlarla paylaşılacak bilgilerin de ihbarcının kimliğini açığa çıkarmayacağını taahhüt etmekte,
- Çalışanları işverenlerin misillemelerinden korumaktadır.

Bunun yanı sıra, Kanada rekabet hukuku uygulamasında ihbarcılarının korunmasının;

- Rakiplerin fiyat tespiti, pazar paylaşımı veya arzı kısıma konularındaki anlaşmaları,
- İhalelerde danışıklı hareket,
- Profesyonel sporlara ilişkin gizli anlaşmalar,
- Federal finans kurumlarının anlaşmaları

üzerinde yoğunlaştığı belirtilebilir.⁶¹

Büro'nun pişmanlık programının tamamlayıcısı olduğu ifade edilen ihbarcı koruma programının, pişmanlık programına muhatap olan kişileri hedeflemediği, kendileri rekabet ihlallerine karışmamış fakat Kanun'un kartele ilişkin hükümlerinin ihlal edildiğinin farkında olan çalışan, müşteri ve sağlayıcılar gibi kişilere ulaşmayı hedeflediği belirtilmektedir.⁶²

⁵⁷ "Canada Competition Act", 66.1 ve 66.2 numaralı maddeler, Revised Statutes of Canada, 1985, c. C-34. <http://www.laws.justice.gc.ca/PDF/C-34.pdf>, Erişim Tarihi: 03.10.2018.

⁵⁸ *The Canadian Competition Bureau*.

⁵⁹ *Criminal Cartel Whistleblowing Initiative*.

⁶⁰ IATROU, N. ve B. ROE (2013), *The Canadian Competition Bureau Introduces Criminal Cartel Whistleblowing Initiative*, e-Competitions Bulletin May 2013, Art. No: 59633.

⁶¹ "Canada Competition Act", 45-49. maddeler.

⁶² Iatrou ve Roe 2017.

1.2.6. ABD

ABD rekabet hukuku uygulamasında hâlihazırda özel bir ihbarcı koruma programı uygulanmamaktadır. Bununla birlikte, hükümetin finansal zarara uğraması durumunda “*False Claims Act*” çerçevesinde ihbarcılarının korunduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, ihalelerde danışıklı hareket eylemleri bakımından ihbarcılarının korunması söz konusu olmaktadır.⁶³ Ayrıca çalışanları koruma bağlamında yürürlükte bulunan bazı eyalet kanunları, kamu politikalarını ilgilendiren hususlarda çalışanları misilleme eylemlerinden korumaktadır.⁶⁴

Bunun yanında, 2010 yılında “Antitröst Cezai Müeyyide İyileştirmesi Kanunu”⁶⁵ (ACPERA)’nın yürürlükte kalma süresinin on yıl süreliğine uzatıldığı düzenlemeyle orijinal kanunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Ancak Kongre, ilgili kanun tasarısında yer alan ihbarcı ödülleri ve ihbarcı koruma hükümlerine ilişkin iki eklemeyi bekletmeyi tercih ederek ilgili hükümlerin yerindelik anlamında raporlanması için ABD Sayıştayını⁶⁶ görevlendirmiştir. Temmuz 2011’de ABD Sayıştay, Adalet Bakanlığı antitröst görevlileri ve paydaşlar arasında ihbar ödül programının eklenmesi hakkında konsensüs bulunmadığı, ihbarcı koruma hükümlerinin ise genel olarak desteklendiğini ifade eden bir rapor hazırlamıştır.⁶⁷ Devamında, 2013⁶⁸, 2015⁶⁹ ve 2017’de⁷⁰ hazırlanan ve benzer maddeler içeren Antitröst Anti-misilleme Ceza

⁶³ Stucke 2015.

⁶⁴ Vandenborre ve Thorsten 2017.

⁶⁵ “*Antitrust Criminal Penalty Enhancement Act*”.

2004 yılında yürürlüğe giren Kanun, “tatmin edici düzeyde işbirliği yapan” teşebbüsler için üç katına kadar tazminat, ayrıca münferit ve müteselsil sorumluluk kaldırılarak başarılı bir pişmanlık başvurusunun, teşebbüs yöneticilerini ceza soruşturması yapılmasından ve cezai yaptırımlar uygulanmasından, hapis cezası almalarından korumaktadır.

⁶⁶ *US Government Accountability Office*.

⁶⁷ SULLIVAN, K. R., K. BALL ve S. KLEBOLT (2011), “The Potential Impact of Adding a Whistleblower Rewards Provision to ACPERA”, the Antitrust Source, Ekim 2011, https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/antitrust_source/oct11_sullivan_10_24f.authcheckdam.pdf, Erişim Tarihi: 28.09.2018, s.1-2.

⁶⁸ ABD KONGRESİ (2013), *A Bill to provide anti-retaliation protections for antitrust whistleblowers*, 113. Congress, 1. Session, s. 42.

⁶⁹ ABD KONGRESİ (2015), *An Act to provide anti-retaliation protections for antitrust whistleblowers*, 114. Congress, 1. Session, s. 1599.

⁷⁰ ABD KONGRESİ (2017), *An Act to provide anti-retaliation protections for antitrust whistleblowers*, 115. Congress, 1. Session, s. 807.

Kanunu⁷¹ tasarıları Senato'dan geçmiş ancak kanunlaşmamıştır⁷².
Tasarıda ihbarcıları korumaya yönelik olarak;

- Göreve iade,
- Faiz dâhil geri ödeme,
- Mahkeme masrafları, bilirkişi ücretleri ve makul avukatlık ücretleri gibi herhangi bir özel zararın giderilmesi

gibi haksızlığın telafisi anlamında uygulamalar öngörülmüştür. Bununla birlikte, Kanun'da bir rekabet ihlalini veya rekabet ihlaliyle birlikte diğer kanunların ihlalini planlayan veya başlatan yahut Bakanlığın soruşturmasını engellemeyi ya da engelleme teşebbüsünü planlayan ya da başlatan kişilerin korunması öngörülmemektedir⁷³.

2. İHBARCI ÖDÜL PROGRAMLARI

Çalışmanın birinci bölümünde, ihbarcı koruma programlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılarak rekabet hukukunda ihbarcı koruma programları uygulanması değerlendirilmiş ve bazı uygulama örneklerine yer verilmiştir. Bu bölümde ise, ihbarcı ödül programları ele alınarak farklı uygulama örneklerine yer verilmekte, devamında da ihbarcı ödül programlarının olası olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmaktadır.

Birinci bölümde değerlendirilen ihbarcı koruma programları, “içerden” bilgi edinmenin kolaylaştırılması adına uygulanmaktadır. Kartelleri ortaya çıkaracak “içerden” bilgileri edinmenin olası bir yolu da ihlali ihbar eden ve “makul ölçüde” somut delil veya bilgi sunan kişilere para ödülü verilmesidir. İhbarcı ödül programlarının pişmanlık veya ihbarcı koruma programlarının alternatifi olarak uygulamaya alınmadığı, tam tersine anılan programların tamamlayıcısı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

- Kamu ihale piyasaları üzerine bir çalışma yapan Luz ve Spagnolo;
- yasal reformlar yapılarak teşebbüsler için oluşan belirsizlikler giderilmedikçe,

⁷¹ “Criminal Antitrust Anti-Retaliation Act”

⁷² HUGHES, J., & J. H. HATCH (2017). *Senate Passes the Criminal Antitrust Anti-Retaliation Act, and Takes Another Shot at Increased Protections for Whistleblowers*, Antitrust Update, <https://www.pbwt.com/antitrust-update-blog/senate-passes-the-criminal-antitrust-anti-retaliation-act-and-takes-another-shot-at-increased-protections-for-whistleblowers>, Erişim Tarihi: 27.09.2018.

⁷³ ABD Kongresi 2013, ABD Kongresi 2015 ve ABD Kongresi 2017.

- pişmanlık programları uluslararası çapta uyumlaştırılmadıkça,
- diğer mevzuatla rekabet mevzuatı yaptırım ve yaptırımdan muafiyet bağlamında uyumlu olmadıkça

karteller ve yolsuzlukların kamu ihale piyasalarından beklenen faydaları azaltmaya devam edeceğini belirtmektedir.⁷⁴ Çalışmanın devamında, anılan bu sorunların çözülmesi için etkinliği en kısa sürede artırabilmek için görece karmaşık mevzuat değişiklikleri yapmadan önce alınabilecek daha basit önlemin masum ihbarcılar için para ödülleri vermek olacağı ileri sürülmektedir.⁷⁵

Blake konuya ilişkin olarak, pişmanlık programının Birleşik Krallık Rekabet Otoritesinin (CMA⁷⁶) yeni davalarının yaklaşık %50'sini ürettiğini, dolayısıyla önemli bir araç olduğunu, ancak CMA için önemli olanın yalnızca pişmanlık programına bağımlı kalmamak, kendi kendine rapor etmeyi teşvik ederek pişmanlık başvurusu yapılmadığında denetim riskinin gerçek bir olasılık olması gerektiğini ifade etmektedir.⁷⁷

Bu bağlamda, çalışmanın bu kısmında öncelikle bazı uygulama örneklerine yer verilecek, sonrasında ihbarcı ödül programlarının olası artı ve eksileri tartışılacaktır.

2.1. İhbarcı Ödül Programları Bağlamında Bazı Uygulama Örnekleri

2.1.1. Güney Kore

Güney Kore Adil Ticaret Komisyonu, 2002 yılında kartel ihbarcı ödül programını uygulamaya başlayarak kartellerle mücadele araçlarına en yeni eklenen aracın mucidi olma saygınlığını kazanmıştır.⁷⁸ Bununla birlikte, ödül tavan miktarı 2002'de 20 milyon Won (yaklaşık olarak 18.780 Dolar) iken bu rakam 2003'te 100 milyon Won'a çıkarılmıştır. Bununla birlikte, dört yıllık dönemde 10'dan daha az başvuru yapılması

⁷⁴ Luz ve Spagnolo 2017, s. 765.

⁷⁵ Luz ve Spagnolo 2017, s. 765.

⁷⁶ *The Competition and Markets Authority*.

⁷⁷ *Concurrences Review*'in *White&Case* ve *CRA* ile ortak düzenlediği Seminer (2018), "Cartels&Concerted Practices: What are the New Risks of Being Caught?", *Concurrences*, <http://www.concurrences.com/en/conferences/cartels-concerted-practices-what-are-the-new-risks-of-being-caught-86607>, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

⁷⁸ Stephan 2014, s.2.

başarısızlık olarak değerlendirilmiş ve 2005 yılında program ödül tavanı 1 milyar Won (yaklaşık 0,9 milyon Dolar)'a yükseltilmiş, gizlilik Tekel Regülasyonu ve Adil Ticaret Kanunu'nda yapılan değişikliklerle kanun düzeyinde sağlanmıştır.⁷⁹ 2012 yılına gelindiğinde ise, Güney Kore Adil Ticaret Komisyonu ödül tavanını 2.65 milyon ABD Dolarına tekabül edecek şekilde (3 milyar Won'a) artırmıştır.⁸⁰

Bununla birlikte, ihbarcılarının misillemeler bağlamında korunması 2011 yılında yürürlüğe giren “*Kamu Faydası Sağlayan İhbarcılarının Korunması Hakkında Kanun*” ile sağlanmıştır.⁸¹ Bu düzenlemeyle, aynı zamanda güvenlik, sağlık ve çevre alanlarında da ihbarcı koruma ve ödül programının uygulanması öngörülmüştür.⁸² İhbarlar Yolsuzlukla Mücadele ve Vatandaşlık Hakları Komisyonuna (ACRC)⁸³ yapılmakta, sonrasında ACRC ihbarı ilgili kuruma iletmektedir.⁸⁴ Bu noktada, 2008 yılında gerçekleştirilen konferansta ACRC Genel Sekreteri Inje Park'ın ters etkileri giderecek önlemler aldıktan sonra “isimsiz ihbarcılığı” uygulamaya koyma yönünde planlarının bulunduğunu ifade ettiğine yer verilebilir.⁸⁵ Bununla birlikte, halen isimsiz ihbar yapılamamakta, diğer çoğu ülke uygulamasından farklı olarak Güney Kore uygulamasında yapılacak ihbarların kişisel bilgileri içermesi gerekmektedir.⁸⁶

Güney Kore ödül uygulamasında, 2006 yılındaki bir örnek olayda ihbarcıya 62.657 ABD Doları tutarında,⁸⁷ 2007'de bir ihbarcıya 170.000 ABD doları tutarında, 2011'de ise 46.000 ABD doları

⁷⁹ Sullivan vd. 2011, s. 2-3.

⁸⁰ Stucke 2015.

⁸¹ OECD (2012), “Whistleblower protection: encouraging reporting”, OECD, Paris, <http://www.oecd.org/cleangovbiz/toolkit/50042935.pdf>, Erişim Tarihi: 01.10.2018, s. 16.

⁸² Wolfe vd. 2014, s.47.

⁸³ *Anti-corruption and Civil Rights Commission*.

⁸⁴ Wolfe vd. 2014, s.47-48.

⁸⁵ PARK, I. (2008), “Protecting the Whistleblowers – Asian and European Perspectives”, *13th International Anti-Corruption Conference Workshop Session II*, 31.10.2008, Atinal Yunanistan, s. 14.

⁸⁶ ANTI-CORRUPTION AND CIVIL RIGHTS COMMISSION, “How to Report a Violation of Public Interest”, <http://www.acrc.go.kr/en/board.do?command=searchDetail&method=searchList&menuId=0203160605>, Erişim Tarihi: 11.10.2018.

⁸⁷ Stephan 2014, s.6.

tutarında ödüller verilmiştir.⁸⁸ Mayıs 2014'e kadar verilen en yüksek ödül ise 400.000 ABD tutarında olmuştur.⁸⁹

2.1.2. Birleşik Krallık Uygulaması

CMA, 2008 yılından bu yana karteller hakkında “içeriden” bilgiyle gelen kişilere 100.000 Sterlin'e kadar ödül vermektedir.⁹⁰ Ödül miktarının;

- CMA'nın yararlanması kistasıyla sağlanan bilginin değeri,
- CMA tarafından yapılan ihbar sayesinde durdurulmasına ya da ortaya çıkarılmasına yardımcı olunduğu kanaatine varılan eylemin ekonomiye veya tüketiciye verdiği zararın büyüklüğü,
- İhbarcının bilgi sağlamak için harcadığı çaba,
- Bilgiyi CMA'ya sağlamak için ihbarcının girdiği risk göz önüne alınarak belirleneceği belirtilmiştir.⁹¹

Bunun yanı sıra, ihbarcılar isimsiz başvuru yapabilmekle birlikte, ödül talep ediyorlarsa kendilerini CMA'ya tanıtmalıdır.⁹² Başvuru sonrasında CMA, “İnceleme Yetkilerini Düzenleme Kanunu” kapsamında başvuru yaparak ihbarcılarını adli takibattan koruyabilmektedir. Ayrıca, ihbarcı olmaları nedeniyle işlerini kaybetmeleri durumunda çalışanlar başka kanunlar tarafından da korunmaktadır.⁹³ Bunun yanı sıra, CMA yapılan başvuruları hiçbir gerekçe göstermeksizin reddetmekte özgürdür.⁹⁴

Bunun yanı sıra, CMA pişmanlık programı kapsamında bir kişiye bağışıklık sağlamanın yanı sıra ödül vermeyi değerlendirebileceği durumlar olabileceğini, bunun da kartel tarafı teşebbüste çalışan kişinin

⁸⁸ A.g.k.

⁸⁹ WOLFE, S., M. WOTH, S. DREYFUS ve A.J. BROWN (2014), “Whistleblower Protection Laws in G20 Countries Priorities for Action”, Final Report, http://transparency.org.au/wp-content/uploads/2014/09/FINAL_-_Whistleblower-Protection-Laws-in-G20-Countries-Priorities-for__-Action.pdf, Erişim Tarihi: 03.10.2018, s.48.

⁹⁰ CMA, “Reward for Information About Cartels”, CMA, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/299411/Informant_rewards_policy.pdf, Erişim Tarihi: 02.10.2018.

⁹¹ Stucke 2015.

⁹² A.g.k.

⁹³ COMPETITION POLICY INTERNATIONAL (2018), “UK: Up to 100.000 cash rewards for cartel whistleblowers”, Competition Policy International, <https://www.competitionpolicyinternational.com/uk-up-to-100000-cash-rewards-for-cartel-whistleblowers/>, Erişim Tarihi: 26.09.2018.

⁹⁴ Stucke 2015.

karteldeki rolünün görece “önemsiz”⁹⁵ olduğunun değerlendirildiği durumlarda, örneğin karar verme sürecinde aktif katılımı olmayan kişinin yöneticilerinin yönlendirmesiyle kartel toplantısına katıldığı durumlarda yüksek ihtimalle uygulanabileceğini ifade etmektedir.⁹⁶

CMA, bir ihbarcının yol göstermesiyle tespit edilen kartel soruşturmasına örnek olarak iki mobilya üreticisinin fiyat tespiti ve müşteri paylaşımı yaptığı ve toplam 2,8 milyon Sterlin para cezası uygulanan davayı göstermektedir.⁹⁷

2.1.3. Macaristan Uygulaması

1 Nisan 2010 tarihinde yolsuzluk ve kartellerin engellenmesi amacıyla Macar rekabet mevzuatında ihbarcılara ödül verilmesini öngören bazı değişiklikler yapılmıştır.⁹⁸ Düzenleme kapsamında, fiyat tespiti, pazar paylaşımı, ihalelerde danışıklı hareket, arzın kısılması veya kontrolü gibi açık (*hardcore*) kısıtlamaları yazılı olarak bildiren gerçek kişilere, toplam 50.000.000 HUF (yaklaşık olarak 185.000 Avro)’yu aşmamak üzere uygulanan cezanın %1’i oranında ödül verilmektedir.⁹⁹

Macaristan ödül programı uygulamasında, ödül ancak “vazgeçilmez olarak tanımlanan yazılı delil” bulunması durumunda uygulanmaktadır.¹⁰⁰ Bununla birlikte, birden çok gerçek kişinin kullanmaktan vazgeçilmeyecek nitelikte deliller sunması durumunda birden çok kişiye ödül verilmesi, bununla birlikte her bir gerçek kişiye sadece bir kere para ödülü verilmesi öngörülmüştür.¹⁰¹

⁹⁵ Orijinal metinde “*peripheral*” olarak geçen ifade “önemsiz” olarak çevrilmiştir.

⁹⁶ Stephan 2014, s.7-8.

⁹⁷ GOV.UK* BASIN AÇIKLAMASI (2017), “CMA launches a campaign to crack down on cartels”, GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/cma-launches-campaign-to-crack-down-on-cartels>, Erişim Tarihi: 02.10.2018.

* GOV.UK Birleşik Krallık Hükümetinin vatandaşların bilgilendirilmesi ve kamu hizmetlerini sunmak için kullandığı resmi internet sitesidir.

⁹⁸ BROWN, A. J., D. LEWIS, R. MOBERLY ve W. VANDEKERCKHOVE (2014), *International Handbook on Whistleblowing Research*, Edward Elgar Pub, Birleşik Krallık, s. 388.

⁹⁹ EUROPEAN COMPETITION NETWORK BRIEF (2010a), “Hungary: Introduction of Awards for Informants in Cartel Cases”, European Competition Network, 02/2010, http://ec.europa.eu/competition/ecn/brief/02_2010/hu_informant.pdf, Erişim tarihi: 01.10.2018.

¹⁰⁰ Stephan 2014, s.8.

¹⁰¹ Brown vd. 2014, s. 389.

16 Kasım 2016 tarihinde gerçekleştirilen *ICN Cartel Working Group*'ta sunum yapan bir Macaristan Rekabet Otoritesi¹⁰² raportörü, ödül programının tanıtılmasından itibaren sunum tarihine kadar dört kartel dosyasının sonuçlandırıldığını, aynı zamanda devam eden dosyalar olduğunu belirtmiştir.¹⁰³ Örnek olarak, 2014 yılında, Macar Rekabet Otoritesi tarafından Budapeşte çimento pazarında faaliyet gösteren sekiz teşebbüs ve meslek odasına toplam 9 milyon Avro tutarında para cezası uygulandığı davada, uygulanan toplam para cezasının %1'i oranında 93.000 Avro para ödülü ismi açıklanmayan bir kişiye verilmiştir.¹⁰⁴

2.1.4. Slovakya Uygulaması

Slovakya Rekabet Otoritesi¹⁰⁵, 1 Temmuz 2014 tarihinden itibaren uygulamaya başladığı ödül programıyla, kartelleri ihbar eden kişilere, maksimum 100.000 Avro olmak üzere, cezanın %1'i oranında para ödülü vermektedir.¹⁰⁶ Ödülü almak için kişinin gerçek kişi olması ve pişmanlık başvurusu yapan bir teşebbüsün çalışanı olmaması şartları bulunmakta, ayrıca başvuru sahibinin kartel hakkında somut delil sunan veya yerinde inceleme yapılmasını sağlayacak ilk kişi olması gerekmektedir.¹⁰⁷

Uygulamada, ceza ilgili teşebbüs tarafından ödendikten sonra ödül verilmektedir. Ceza verildikten itibaren 100 gün içerisinde

¹⁰² *Gazdasági Versenyhivatal*.

¹⁰³ REMETEİ-FİLEP, A. (2016), "The Hungarian informant reward programme", International Competition Network Cartel Working Group (16.11.2016), Cartel leads / informants: experiences, challenges and difficulties, http://ec.europa.eu/competition/cartels/icn/index_en.html , Erişim Tarihi: 28.09.2018.

¹⁰⁴ MACAR REKABET OTORİTESİ (2014), "2.7 Billion fine on several ready-mix concrete manufacturers in Budapest", Macar Rekabet Otoritesi, Basın Açıklaması, http://www.gvh.hu/en/press_room/press_releases/press_releases_2014/2_2_billion_fine_on_several_ready_mix_concrete_man.html, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

¹⁰⁵ SLOVAK REKABET OTORİTESİ (2018), "Cartel Informant Reward", Antimonopoly Office of the Slovak Republic, (last update: 05.06.2018) <https://www.antimon.gov.sk/cartel-informant-reward/> , 11.10.2018.

¹⁰⁶ SCHENKOVA, K. (2014), "The Slovak National Council Introduces a Whistleblower Program in the Context of a Substantial Amendment of the Competition Act", *e-Competitions Bulletin*, May 2014, Art. No: 67465.

¹⁰⁷ Schenkova 2014.

ödenmemişse, ihbarcıya, maksimum 10.000 Avro olmak üzere, ödenmemiş cezanın %50'si oranında ödül verilmektedir.¹⁰⁸

Bu noktada, 27 Nisan 2010 tarihinde Slovak Ceza Kanunu'na ekleme yapılarak pişmanlık programının şartlarını sağlayan kişilerin ceza hukuku bağlamındaki yaptırımlardan da muaf olmasının sağlandığı¹⁰⁹ bilgisinin ek bir bilgi olarak verilmesi uygun görülmüştür.

2.1.5. Pakistan Uygulaması

Pakistan Rekabet Komisyonu, 2007 yılında karteli ortaya çıkartan ihbarcılar için ödül programını uygulamaya başlamıştır.¹¹⁰ 2014 yılında ise "Rekabet İhbarcı Ödül Ödemesi Regülasyonu" ile programda bazı değişiklikler yapılmıştır.¹¹¹ Anılan düzenlemede (kartelin ortaya çıkarılmasında kullanılmak üzere) sağlanan bilginin kalitesine göre ödülün 200.000 Rupî (yaklaşık 2.693 ABD Doları) ile 2.000.000 Rupî (yaklaşık 26.935 ABD Doları) arasında verilebileceği düzenlenmiştir.¹¹² Bilgi edinildikten sonra, 30 gün içinde ihbarcılara sembolik bir ödeme yapılmakta, ödemenin tamamı ise 6 ay içinde yapılmaktadır.¹¹³

Pakistan uygulamasında gizliliğin korunduğundan şüphe duyulduğunu öne süren Zuhair, Pakistan Rekabet Komisyonunun gizliliği korumak adına birtakım önlemler aldığını, ancak ihbarcının kimliğinin açığa çıkması riskinin her durumda bulunduğunu belirtmektedir.¹¹⁴

Bunun yanı sıra Pakistan Rekabet Otoritesi, ihbarcılarının sıklıkla başvuru yaptığını, ancak 2007-2016 yılları arasında sadece iki ihbarcıya ödül verildiğini basına açıklamıştır.¹¹⁵

¹⁰⁸ Slovak Rekabet Otoritesi 2018.

¹⁰⁹ EUROPEAN COMPETITION NETWORK BRIEF (2010b), "Slovakia: Leniency extended to Criminal Enforcement", European Competition Network, 04/2010, http://ec.europa.eu/competition/ecn/brief/04_2010/brief_04_2010.pdf#page=22&zoom=100,0,464, Erişim tarihi: 05.10.2018.

¹¹⁰ Brown vd. 2014, s. 390.

¹¹¹ ZUHAIR, M. (2016), "Are Pakistan's Anti-Corruption Whistleblower Programs Working At All?", Propakistani, <https://propakistani.pk/2016/09/21/pakistans-anti-corruption-whistleblower-programs-working/>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

¹¹² Ödül programı 2007 yılında başlatıldığında, para ödülünün 200.000 Rupî ile 5.000.000 Rupî arasında değişmesi öngörülmüş*, söz konusu yeni oranlar 2014 yılında yapılan değişiklikle getirilmiştir.

* International Handbook on Whistleblowing Research, s. 390.

¹¹³ Stephan 2014, s.8.

¹¹⁴ Zuhair 2016.

¹¹⁵ Zuhair 2016.

2.2. İhbarcı Ödül Programlarının Olası Artı ve Eksileri

2.2.1. İhbarcı Ödül Programlarının Olası Olumlu Yönleri

İhbarcı ödül programları, çalışmanın buraya kadarki bölümlerinde zikredildiği gibi yasal reformlar yapılarak teşebbüsler için oluşan belirsizliklerin giderilmediği, uluslararası çapta pişmanlık programlarının uyumlaştırılmadığı, diğer mevzuatla rekabet mevzuatının yaptırım ve yaptırımdan muafiyet bağlamında uyumlu olmadığı durumda kartelleri ortaya çıkarmak için kullanılabilecek, kestirme yoldan beklenen faydaları sağlayabilecek basit araçlardır.

Kartel davranışlarının farkında olan ancak söz konusu davranışa dâhil olmamış çalışanların rekabet ihlaline ilişkin raporlama ve delil toplamaya yardımcı olma anlamında en yararlı kişiler olacağı düşüncesinden hareketle, ödül programlarıyla kartellerin ortaya çıkarılmasının kolaylaşacağı, denetim ve soruşturma riskinin artmasıyla teşebbüslerin kartel oluşturmak veya sürdürmek noktasında isteklerinin azalacağı ileri sürülebilir. Sullivan vd., bu hususu şu şekilde açıklamaktadır:¹¹⁶

“... ”

İhbarcılara para ödülü verilmesi, (rekabeti kısıtlayıcı) gizli anlaşma yapmanın maliyetlerini artıracaktır. Zira işverenin sessiz durması için “rüşvet vermesi” gereken potansiyel ihbarcı sayısı artacaktır. Böylece, ödül programlarının gizli anlaşmaları istikrarsızlaştırdığı ileri sürülmektedir.

“... ”

Bununla birlikte birçok kişi işverenlerden gelebilecek olası misillemeler, toplum tarafından damgalanma ihtimali ve ilgili otoritelere yardımcı olurken harcanan zamana karşı bir ödül bulunmaması nedenleriyle başvuru yapmamaktadır.

“... ”

Bunun yanı sıra, artan bilgi, tecrübe ve teknolojiyle birlikte kartellerin daha iyi gizlenebildiği düşüncesinden hareketle, “içeriden bilgi” edinmek yerine, kartellerle mücadelede sadece klasik yöntemlerin kullanılmasıyla rekabet otoritelerinin kurumsal kapasitelerini yetersiz kullanıyor olduğu eleştirisi yapılabilir. Nitekim Kanada Rekabet

¹¹⁶ Sullivan vd. 2011, s.3.

Otoritesinin eski Üyesi John Pecman¹¹⁷ görevli olduğu dönemde, Kanada'nın hâlihazırdaki kartellerle mücadele uygulamalarını etkinsiz olarak tanımlamakta, Kanada Rekabet Otoritesinin kaynaklarının bloke edildiğini ve yetersiz sonuçlar doğurduğunu ifade etmektedir¹¹⁸.

Pecman, anılan etkinsizliğin giderilmesi bağlamında, Ontario Sermaye Piyasası Komisyonunun¹¹⁹ uyguladığı gibi, rekabet ihlalleri hakkında bilgi sağlayan ihbarcılara para ödülü verilmesinin en kötü ve en zorlu ihlallerin tespiti için son derece etkili bir araç olacağını ileri sürmektedir.¹²⁰

2.2.2. İhbarcı Ödül Programlarının Olası Olumsuz Yönleri

DOJ Antitröst Dairesi yetkililerine göre ceza davalarına yönelik en büyük sorunlardan birisi, başarılı bir hukuk uygulamasından finansal olarak faydalanacak kişi olan tanığın güvenilirliğinin jüri tarafından sorgulanabileceğidir.¹²¹ Stucke;

- Pişmanlık programlarının toplum ve tüketici zararına (genellikle yıllarca) kanunu ihlal eden teşebbüslerin tam bağımsızlık almasını sağlayarak bilgi edinme karşılığında ilgili teşebbüsün ödüllendirildiği,
- Diğer yandan, ihlal davranışı hakkında rekabet otoritesine tam, doğrulanabilir ve kullanışlı bilgi sağlayan ve kendisi suç işlemeyen ihbarcının ise para ödülüyle ödüllendirildiği

hususlarının birlikte değerlendirerek pişmanlık programlarının ahlaki olarak ihbarcı ödül programlarından daha problemlili olduğunu ileri sürmektedir.¹²²

ABD Sayıştayının (1.5) numaralı bölümde zikredilen raporunda, ödül programlarının rekabet hukuku uygulamasına nasıl zarar

¹¹⁷ 34 yıl Kanada Rekabet Otoritesinde çalışan John Pecman 2013-2018 yılları arasında Kurul üyesi olarak görev yapmıştır.*

* MCLENNAN, M. (2018), "Fasken hires Pecman", GCR, <https://globalcompetitionreview.com/article/1171015/fasken-hires-pecman>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

¹¹⁸ WYLD, T. M. (2018), "Pecman backs whistleblower payments", GCR, <https://globalcompetitionreview.com/article/1169403/pecman-backs-whistleblower-payments>, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

¹¹⁹ *Ontario Securities Commission*.

¹²⁰ Wyld 2018.

¹²¹ Sullivan vd. 2011, s.4.

¹²² Stucke 2015.

verebileceği şu şekilde sıralanmaktadır¹²³:

- “Başvurunun düzmece olması veya yetersiz bilgi nedeniyle davaya dönüşmeyecek başvuruların artması endişesi,
- İç raporlama yerine hükümete raporlama yapılması yönünde teşvik verilmesi suretiyle iç uyum programlarının baltalanacağı,
- Tanıkların güvenilirliğinin zedelenmesi
- Ödül programını yönetmek için ek hükümet kaynaklarının gerekli olması”

Anılan raporun yukarıda yer verilen bölümü bağlamında bir değerlendirme yapıldığında, düzmece başvuru yapan kişilerin kamuya açıklanması veya bazı yaptırımlar uygulanması gibi tedbirler getirilmesi tartışılabilecektir. Bununla birlikte, işbu çalışmanın yazarının görüşü ihbarcılık müessesesinin etkin bir şekilde işletilebilmesi için kimliklerin mutlak bir şekilde korunmasının sağlanması gerektiği şeklindedir. Bu çerçevede, isimsiz başvuruların değerlendirilip değerlendirilmemesinin bilginin somutluğu ve inandırıcılığı çerçevesinde rekabet otoritelerinin uzman personelinin inisiyatifine bırakılması belli ölçüde çözüm sağlayacaktır.

Ödül programını yönetmek için ek kaynaklara ihtiyaç duyulabileceği hususu açıkça ortadadır. Bununla birlikte, yeterli kaynak söz konusu olduğu durumda kartellerin ortaya çıkarılması için bu kaynakların harcanmasının yerinde olacağı ileri sürülebilir.

İhbarcı ödül programlarının iç raporlama yerine rekabet otoritesine raporlama yapılması şeklinde teşvik sağlayacağı haklı bir çekince olarak görünmektedir. Bununla birlikte, bir ödül programı olsa dahi çalışanların genel olarak iç raporlamayı tercih ettiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, 1000 ihbarcı üzerinde yapılan çalışmada, Birleşik Krallık'ta İşyerinde Kamusal Kaygı Tavsiye Hattı'nı arayan %82'sinin kaygılarını öncelikle teşebbüs içinde, %15'inin teşebbüs dışında, %3'ünün ise sendikalarında dile getirdikleri görülmüştür.¹²⁴

Avrupa Komisyonu, KOBİ'leri hariç tutmak kaydıyla teşebbüslere, teşebbüs içi gizli ihbar mekanizmaları kurma zorunluluğu getirerek iç raporlama yerine rekabet otoritesine raporlama yapılması şeklinde teşvik sağlayacağı endişesini gidermeyi planlamaktadır. Avrupa Komisyonunun tasarımı, ilgili kamu otoritelerince yapılacak

¹²³ Sullivan vd. 2011, s. 4. Stephan 2014, s.19-22.

¹²⁴ Stucke 2015.

soruşturmanın imkânsız hale gelmesi gibi nedenler dışında, teşebbüslerin öncelikle iç ihbar kanalını kullanması, sonuç alamaması durumunda kamu otoritelerine ulaşması öngörülmektedir.

Yukarıda anılan ABD Sayıştay raporunda yer alan endişeler dışında, ödül programlarının başarılı olacağına yönelik kaygı duyanların yaptıkları ek değerlendirmelere aşağıda yer verilmektedir:¹²⁵

- *“Bir teşebbüsün kartel davranışlarını bilme ihtimali en yüksek olan çalışanlar aynı zamanda kartelin ortaya çıkması durumunda ceza alma ihtimali en yüksek kişilerdir. Ceza alma ihtimali bulunmayan çalışanların ise kartel davranışlarından haberinin olması düşük bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, pişmanlık programının yeterli teşviki sağladığı ileri sürülmektedir.*
- *İhbarcı ödül programı, rakipler arasında rekabet yanlısı bilgi paylaşımı gibi üretkenliği artıran işbirliklerini engelleyebilecektir. Bu düşüncenin arka planında para ödülü kazanmak isteyen çalışanların rakipler arasındaki bu tür yararlı işbirliklerini yanlış anlayarak ihbar edeceği, bir rekabet ihlaline karışmaktan kaçınan teşebbüslerin korkuyla herhangi bir şekilde işbirliği yapmaktan kaçınabileceği düşünülmektedir.*
- *Çalışanların teşebbüsten önce hükümete bildirim yapma ihtimalinden dolayı iç denetim yapmanın dahi imkânsıza yakın hale geleceği, bu durumun ise teşebbüslerin ihlallerin farkında olup pişmanlık başvurusu yapmalarının önünde engel teşkil edeceği düşünülmektedir.*
- *Ödül programının başarılı olmayacağına yönelik bir diğer olası değerlendirme ABD Adalet Bakanlığının kamu faydasına en iyi şekilde hizmet edebilmek için ceza uygulama noktasında esnek davrandığına, dolayısıyla kimi zaman teşebbüslerin batmaması için düşük cezalar uygulayabildiği, bu tür davranışların ise başarılı bir ödül programı uygulanmasına engel olabileceğidir.*
- *Son olarak, ödül programlarının etkinliğini değerlendirebilmek için farklı ülke uygulamaları olmasına rağmen yetersiz bilgi bulunması, ilgili ülke uygulamalarında kartellerin ortaya çıkarılma oranının arttığı tespit edilse dahi bu durumun ödül programından değil pişmanlık programlarının başarısından kaynaklanıyor olabileceği iddia edilmektedir.”*

Çalışmanın buraya kadar olan bölümlerinde, ihbarcı koruma programlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılarak rekabet hukukunda ihbarcı koruma programları uygulanması değerlendirilmiş ve bazı uygulama örneklerine yer verilmiştir. Sonrasında, ihbarcı ödül programları ele alınarak farklı uygulama örneklerine yer verilmiş ve ihbarcı ödül programlarının olası olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmıştır. Bu noktada, üçüncü bölümde, Türkiye uygulamasında ihbarcı koruma ve ödül programları değerlendirilmekte, sonrasında Kurum uygulamasına yer verilmektedir.

3. TÜRKİYE UYGULAMASINDA İHBARCI KORUMA ve ÖDÜL PROGRAMLARI

Bu bölümde, öncelikle Türkiye uygulamasında ihbar başvurularının değerlendirilmesine yönelik mevzuat ve ihbar etme yükümlülüğü ele alınmaktadır. Sonrasında özel yasalarda ihbarcıların korunmasına yönelik hükümler ve ihbarcılara ödül verilmesini öngören yasalara yer verilmektedir. Sonrasında ise, Kurum uygulamasında pişmanlık programıyla ve ihbar başvurularıyla açılan soruşturmalara ilişkin istatistik yorumlanmaya çalışılmaktadır.

Bu noktada, öncelikle 10.11.1984 tarihinde yürürlüğe giren 3071 sayılı “*Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun*” (Dilekçe Kanunu) ve ihbar etme yükümlülüğü bağlamında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu değerlendirilecek, sonrasında da örnek olarak ihbarcıların korunması ve ihbarcılara ödül verilmesini öngören düzenlemelere yer verilecektir.

3.1. Dilekçe Kanunu

Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamuyla ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yetkili makamlara yazı ile başvurma haklarının kullanılma biçimini düzenleyen 1.11.1984 tarih ve 3071 sayılı Dilekçe Kanunu’nun 4. maddesinde “...*yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerde, dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması gerekir.*” denilmektedir. Kanun’un 6. maddesinde ise 4. maddede gösterilen şartlardan herhangi birini

taşımayan dilekçelerin incelenemeyeceği hükmü bulunmaktadır. 2004/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde ise yukarıda anılan bu hususları ihtiva etmemekle birlikte, “...başvurulara olayla ilgili inandırıcı mahiyette bilgi ve belgeler eklenmiş veya somut nitelikte bilgi, bulgu ya da olaylara dayanılıyor ise, bu hususlar ihbar kabul edilerek idarece işlem yapılabilir” denilmektedir.

Bu çerçevede, Türkiye uygulamasında kimlik gizlenerek yapılan başvuruların değerlendirilmemesinin esas olduğu, bununla birlikte idarenin işlem yapabilmemesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. Türk Ceza Kanunu

12.10.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın “Suçu bildirmeme” başlığını taşıyan 278. maddesinde “işlenmekte olan” veya “işlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişilerin hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.¹²⁶ Bu çerçevede TCK, “işlenmekte olan” veya “işlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” suçlar hakkında bilgi sahibi olması durumunda kişilere ihbar etme yükümlülüğü getirmektedir. TCK'da “ihbar” yerine “bildirim” kelimesinin kullanıldığına ayrıca dikkat çekilebilir, ancak bu çalışmada ortaya konulan çerçevede ilgili Kanun'da anılan bildirim yükümlülüğü “ihbar etme yükümlülüğü” olarak anılmaktadır.

¹²⁶ İlgili maddenin metni şu şekildedir:

“Suçu bildirmeme

Madde 278- (İptal: Anayasa Mahkemesinin 30/6/2011 tarihli ve E.:2010/52, K.:2011/113 sayılı Kararı ile.; Değişik: 2/7/2012-6352/91 md.)

(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.”

Erdem, TCK 278. madde kapsamında getirilen ihbar etme yükümlülüğünü liberal devletlerin özel kişileri suç kovuşturma işine bulaştırmaktan özenle kaçındıklarını öne sürerek eleştirmektedir.¹²⁷ Bununla birlikte Erdem, yasa koyucunun amacının suçun kovuşturulması değil, önlenmesi olduğunu öne sürmektedir.¹²⁸

Bununla birlikte, bir kimsenin işlediği veya işlenmesine iştirak ettiği suç açısından kendisini suçlayıcı beyanda bulunamayacağı kuralı çerçevesinde suçun failinin veya suç ortağının¹²⁹, ya da tanıklıktan çekinebilecek üstsoy, altsoy, eş veya kardeş gibi kişilerin¹³⁰ ihbar etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bunun yanında, TCK ile düzenlenen ihbar etme yükümlülüğünün konusunu oluşturan fiilin mutlaka suç olması gerektiği için kabahat niteliğindeki bir fiilin bildirilmemesi bu suçu oluşturmaz. Bu çerçevede, 4054 sayılı Kanun'un ihlali kapsamında değerlendirilebilecek fiillerden yalnızca ihalelerde danışıklı hareket fiilinin ihbar etme yükümlülüğü kapsamında olduğu, diğer ihlaller açısından bu yükümlülüğün bulunmadığı söylenebilir.

TCK'nın "*Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi*" başlıklı 279. maddesinde ise "*kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi*"nin hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmektedir.¹³¹ Bu çerçevede, 4054 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan ve öğrenilen suçların yanı sıra, 4054 sayılı Kanun kapsamında ihlal tespiti yapılan ve TCK kapsamında suç teşkil eden ihalelerde danışıklı hareket dosyalarında Rekabet Kurumu personelinin yetkili makamlara bildirimde bulunması

¹²⁷ ERDEM, M.R. (2009), "Suçu Bildirmeme Suçu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 80, s. 106.

¹²⁸ Erdem 2009, s. 107.

¹²⁹ Erdem 2009, s. 109.

¹³⁰ UĞUR, H. (2013), "Suçların İhbarı ve İhbarcılarının Korunması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 108, s. 385.

¹³¹ İlgili Kanun maddesi şu şekildedir:

Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi

"Madde 279- (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır."

gerekmektedir. Dolayısıyla, ihlale karışan teşebbüsler 4054 sayılı Kanun kapsamında para cezası ile cezalandırılacak, ayrıca TCK'nın 235'inci maddesi kapsamında hapis cezası ile cezalandırılabilecektir.

Bunun yanı sıra, ihalelerde danişıklı hareketin önlenmesi bakımından TCK ile 4054 sayılı Kanun arasında uyumsuzluk olduğu söylenebilir. Nitekim Rekabet Kurumunun pişmanlık programından faydalanan teşebbüslerin Rekabet Kurulundan idari para cezası alması beklenmez ve sadece diğer kartel üyelerinin cezalandırılması beklenirken, teşebbüs veya teşebbüsün sorumluları aktif pişmanlıktan yararlanmak amacıyla varlığını kanıtladığı danişıklı hareketten dolayı TCK'nın 235. maddesi uyarınca hapis cezası alabilecektir.

3.3. Özel Yasalarda İhbarcılarının Korunmasına Yönelik Hükümler

5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'na ihbarcılarının korunması bağlamında yer verilebilir. Bununla birlikte, ceza muhakemesi bağlamında kullanılacak tedbirlerin mevcut rekabet mevzuatı çerçevesinde uygulanamayacak olması sebebiyle, Tanık Koruma Kanunu kapsamında işletilen ihbarcı koruma müessesesi bu çalışmada ele alınmamıştır.

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu'nun 18. maddesi¹³², 4483 sayılı Kanun'un 4.

¹³² 3628 sayılı Kanun'un 17 ve 18. maddeleri şu şekildedir:

"Madde 17 – (Değişik birinci fıkrası: 12/12/2003-5020/12 md.) Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında ...

Madde 18 – Yukarıdaki maddede yazılı suçlara ilişkin ihbarlar doğrudan Cumhuriyet Başsavcılıklarına yapılır. İhbar üzerine derhal bir ihbar tutanağı düzenlenir ve bir örneği muhbire verilir. Acele ve gecikmesinde sakınca umulan hallerde tutanak düzenlenmesi sonraya bırakılabilir. Muhbirlerin kimlikleri, rızaları olmadıkça açıklanmaz. İhbar asılsız çıktığında aleyhine takibat yapılanın istemi üzerine muhbirin kimliği açıklanır. (Ek fıkrası: 12/12/2003-5020/13 md.) ..."

maddesi¹³³, 2802 sayılı Kanun'un 97. maddesi¹³⁴, 430 sayılı Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesinin (b) fıkrasının 2. bendi¹³⁵ gibi birçok özel yasa ihbarcılarının korunmasıyla ilişkili hükümler bulunmaktadır.¹³⁶

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 1905 sayılı Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Hakları ve Daimi Vergilerin Mektumatı Muhbirlerine Verilecek İkramiye Hakkında Kanun, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında ihbarcılarının korunmasına yönelik hükümlere ilgili kanunlarda aynı zamanda ödül öngörülmesi sebebiyle aşağıda yer alan

¹³³ "Madde 4 – Cumhuriyet başsavcılarını, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu Kanun kapsamına giren suçlarına ilişkin herhangi bir ihbar veya şikâyet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ve hakkında ihbar veya şikâyette bulunulan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesine başvurmaksızın evrakın bir örneğini ilgili makama göndererek soruşturma izni isterler. Diğer makam ve memurlarla kamu görevlileri de, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini ihbar, şikâyet, bilgi, belge veya bulgulara dayanarak öğrendiklerinde durumu izin vermeye yetkili mercie iletirler. (Değişik üçüncü fıkra: 17/7/2004-5232/2 md.) Bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur. (Değişik dördüncü fıkra: 17/7/2004-5232/2 md.) Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcılarını ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyette bulunana bildirilir. Ancak iddiaların, sıhhati şüpheli mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyad ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır."

¹³⁴ "Madde 97 – (Değişik: 22/12/2005 - 5435/34 md.) Hâkim ve savcılar hakkında; a) Belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan, b) Başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunmayan, c) Daha önceden şikâyet konusu yapıp sonuçlanan hususlarda yeni delil içermeyen, d) Kanun yollarına başvuru sebebi olarak ileri sürülebilecek veya hâkimlerin yargı yetkisi ve takdiri kapsamında kalan hususlara ilişkin bulunan, e) Akıl hastalığı sebebiyle vesayet altına alınanlar ile benüz vesayet altına alınmamış olmakla birlikte bu hastalığa duçar oldukları sağlık kurulu raporu ile belirlenenlerce verilmiş olan, İhbar ve şikâyetler işleme konulmaz. Ancak (b) bendinde yazılı şartları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda, konu hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılır."

¹³⁵ İlgili Kanun'un 3. maddesinin (b) fıkrasının 2. bendi şu şekildedir: "Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçları ihbar edenlerin hüviyetleri, rızaları olmadıkça veya ihbarın mahiyeti kendi haklarında suç teşkil etmedikçe açıklanmaz."

¹³⁶ Uğur 2013, s. 399.

“3.4. İhbarcılara Ödül Verilmesini Öngören Kanunlar” bölümünde sunulmaktadır.

Uğur çalışmasında, 3713 sayılı Kanun’daki koruma tedbirleri hariç, diğer yasalardaki düzenlemelerin hepsinin ihbar ve şikâyetlerin nasıl, nereye yapılacağı ve bunun üzerine ilgililerin hareket tarzına dair olduğunu belirtmektedir.¹³⁷ Bunun yanında Uğur, ihbarcının kural olarak kimliğinin gizli tutulacağına, ihbarın asılsız çıkması veya içerik olarak suç teşkil etmesi halinde açıklanabileceğine dair düzenlemeler dışında bir hüküm bulunmadığını ifade etmektedir.¹³⁸

Türkiye uygulamasında genel olarak ihbarcılarının korunması sistemli ve planlı bir şekilde yapılmamaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde anıldığı üzere, farklı ülke uygulamalarında mevcut olan özel ihbarcı koruma kanunları gizliliği/mahremiyeti sağlayarak başvuruların yapılmasını sağlayan mekanizmalar ve misillemelere karşı getirilen korumalar şeklinde özetlenebilecek iki ana unsurdan oluşmaktadır. Türkiye uygulamasında ise genel olarak ihbarcılarının kimliğini ve iletişim bilgilerini açıklayarak başvuru yapması beklenmekte, ihbarcının adının açıklanmaması esas olmakla birlikte, ihbarcının kimliğinin korunmasına yönelik sistematik araçlar kullanılmamaktadır. Bunun ötesinde, ihbarcılara yönelik misillemelere karşı herhangi bir koruma bulunmamaktadır.

3.4. İhbarcılara Ödül Verilmesini Öngören Yasalar

3.4.1. Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Hakları ve Daimi Vergilerin Mektumatı Muhbirlerine Verilecek İkramiye Hakkında Kanun

İhbarcılara ödül verilmesini öngören birinci düzenleme olan 31.12.1931 tarih ve 1905 sayılı “Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Hakları ve Daimi Vergilerin Mektumatı Muhbirlerine Verilecek İkramiye Hakkında Kanun”un 6. maddesinde;

¹³⁷ Uğur 2013, s. 399.

¹³⁸ A.g.k.

“Bina, arazi ve arsalardan tahrir harici kalanlar ile kazanç, hayvanlar, veraset ve intikal, muamele, dâhili istihlak ve damga gibi daimi vergilerden yanlış beyanname vermek veya çift defter tutmak veya sair suretlerle ketmedilmiş olanları haber verenlere tahakkuk edecek vergi ve misil cezaları mecmuu üzerinden aşağıdaki nispetler dâhilinde ikramiye verilir:

500 liraya kadar yüzde 15

5 000 liraya kadar, 500 liradan yukarı olan kısım için yüzde 30

15 000 liraya kadar, 5 000 liradan yukarı olan kısım için yüzde 20

15 000 liradan yukarı olan kısım için yüzde 10”

denilmekte, ayrıca ihbarcının kendini gizlememesi beklenmektedir.¹³⁹ Bununla birlikte, ihbarcının isminin kesinlikle gizli tutulacağı ve hiçbir şekilde açıklanmayacağı belirtilmektedir.¹⁴⁰ Diğer yandan, ihbar üzerine mahkeme kararıyla şahıslar üzerinde veya nezdinde yapılan arama sonucunda ihbar asılsız çıkarsa, 4.1.1963 tarih ve 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 142. maddesi uyarınca¹⁴¹ arama yapılan kimse ihbarcının adının bildirilmesini talep edebilir ve bu durumda vergi dairesi ihbarcının adını bildirmeye mecburdur. Buna ek olarak, gerçek dışı ihbar ve şikâyette buldukları tespit edilenler hakkında resmi makamları asılsız ihbarla meşgul ve yanlış yola sevk etmeleri dolayısıyla yasal işlem yapılmaktadır.¹⁴²

Gelir İdaresi Başkanlığının 2012-2017 yılları arasındaki faaliyet raporlarında yer alan ihbar sayısı, ikramiye ödenen ihbarcı sayısı ve ödenen miktarlar aşağıdaki gibidir.

¹³⁹ GINALI, A. (2010), “Vergi İhbarı Sonucu Ödenecek İhbar İkramiyesinin Usul ve Esasları”, *Mali Çözüm Dergisi*, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Eylül-Ekim 2010, s.145.

¹⁴⁰ Gınalı 2010, s.148.

¹⁴¹ “Arama yapılabilecek haller:

Madde 142 – İhbar veya yapılan incelemeler dolayısıyla, bir mükellefin vergi kaçırdığına delalet eden emareler bulunursa, bu mükellef veya kaçakçılıkla ilgisi görülen diğer şahıslar nezdinde ve bunların üzerinde arama yapılabilir... İhbar üzerine yapılan aramada ihbar sabit olmazsa nezdinde arama yapılan kimse muhbirin adının bildirilmesini isteyebilir, bu takdirde, vergi dairesi muhbirin ismini bildirmeye mecburdur.”

¹⁴² Gınalı 2010, s.148.

Tablo 1: Yıllara Göre Toplam ve İkramiye Alan İhbarcı Sayıları ve Ödenen İkramiyeler

Yıl	İhbar Sayısı	İkramiye Alan İhbarcı Sayısı	Ödenen Toplam İkramiye (TL)
2012	23.396	196	3.082.853
2013	28.118	462	7.105.157
2014	32.690	296	6.202.554
2015	38.052	338	6.045.626
2016	37.888	240	3.142.130
2017	36.166	454	12.870.004

Kaynak: Gelirler İdaresi Başkanlığının ilgili yıllardaki faaliyet raporlarında yer alan bilgiler işbu çalışmanın yazarı tarafından bir araya getirilmiştir.¹⁴³

Tabloda yer alan veriler incelendiğinde toplam ihbar sayısının genel olarak 30 bin civarlarında seyrettiği, ikramiye alan ihbarcı sayısının ise ortalama 330 civarında olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, ihbarcıların ancak %1'inin ikramiye aldığı anlaşılmaktadır. Kayıt dışı ekonominin gayri safi yurt içi hasılanın üçte biri ile dörtte biri arasında olduğu¹⁴⁴ Türkiye uygulamasında, yaklaşık üç yüz civarında ikramiye alan ihbarcı bulunmasının 1905 sayılı Kanun kapsamında işletilen ihbar müessesinin başarılı olmadığını gösterdiği söylenebilir.

Türk vergi hukukunda ihbar ve ihbar ikramiyesi uygulamalarının etkinliğini değerlendiren Budak¹⁴⁵, Türkiye'de vergi denetiminin

¹⁴³ Gelir İdaresi Başkanlığı 2017 Yılına Ait Faaliyet Raporu, s. 90, 115; Gelir İdaresi Başkanlığı 2016 Yılına Ait Faaliyet Raporu, s. 91, 117; Gelir İdaresi Başkanlığı 2015 Yılına Ait Faaliyet Raporu, s. 62, 86; Gelir İdaresi Başkanlığı 2014 Yılına Ait Faaliyet Raporu, s. 70, 92; Gelir İdaresi Başkanlığı 2013 Yılına Ait Faaliyet Raporu, s. 62, 74; Gelir İdaresi Başkanlığı 2012 Yılına Ait Faaliyet Raporu, s. 66, 76. <http://www.gib.gov.tr/kurumsal/stratejik-yonetim/faaliyet-raporlari>, Erişim Tarihi: 09.10.2018.

¹⁴⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı 2008 yılında kayıt dışı ekonominin büyüklüğünü %32,1, 2014 yılında ise %26,5 olarak hesaplamaktadır. Bkz: Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008 – 2010), Nisan 2009. http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/Kayit_disi_2009tr.pdf; Erişim Tarihi: 09.10.2018, s.4. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı Eylem Planı, Ocak 2015. <http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2015kayitdisi.pdf>, Erişim Tarihi: 09.10.2018, s.1.

¹⁴⁵ BUDAK T. (2009), "Türk Vergi Hukukunda İhbar ve İhbar İkramiyesi", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 52. Seri, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/7235>, Erişim Tarihi: 09.10.2018, s.59-60.

nicelik itibarıyla yetersiz olduğunu¹⁴⁶, ikramiye oran ve tutarlarının az bulunduğunu ve kapsama giren vergilerin dar olduğunu ileri sürerek 1905 sayılı Kanun'un güncellenmesi gerektiğini dile getirmektedir.

3.4.2. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

İkinci düzenleme olan 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 23 üncü maddesi ve ilgili Kanun'a ilişkin Yönetmelik¹⁴⁷ gereğince; gümrük kaçağı eşya, ulusal marker uygulamasına tabi olup da Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun belirlediği seviyenin altında ulusal marker içeren veya hiç içermeyen akaryakıt, uyuşturucu madde ve silah-mühimmat kaçakçılığı faillerini, anılan kaçak eşyaların bulunduğu, saklandığı veya satıldığı yerleri yetkili birimlere haber veren ihbarcıya, kaçak eşyaların yakalanması durumunda eşyanın belirlenen değerinin %25 ila %100'ü oranında değişen miktarlarda para ödülü verilmektedir.¹⁴⁸

Bu noktada, 5607 sayılı Kanun'un bazı kaçakçılık fiillerini suç bazılarını ise kabahat kapsamında ele aldığına yer verilmelidir. Aynı Kanun'un ihbarcı koruma hükmü olarak nitelendirilebilecek 19. maddesinin 4. fıkrası ise,

¹⁴⁶ Çalışmada vergi mükelleflerinin ancak %3-4'ünün incelendiği belirtilmektedir.

¹⁴⁷ 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Göre Kaçak Eşya Yakalanması Halinde Muhbir ve El Koyanlara İkramiye Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

¹⁴⁸ Anılan Yönetmelik'in ikramiye ödeme zamanları, oranları ve ödemeyi yapacak birime ilişkin 16. maddesi şu şekildedir:

MADDE 16 – (1) Kaçak eşya ikramiyesi, sahipli yakalanmışsa, 15 inci maddenin birinci fıkrasına göre belirlenen değerinin yüzde ellisi, sahipsiz yakalanmışsa değerinin yüzde yirmi beşi, mahkumiyete, etkin pişmanlıkta kamu davasının açılmamasına, eşyanın müsaderesine ya da mülkiyetinin kamuya geçirilmesine ilişkin kararların kesinleşmesini takip eden üç ay içinde, el koyanların bağlı olduğu kurum bütçesinin ilgili tertibinden ödenir.

(2) Kaçak silah-mühimmat sahipli yakalanmışsa, 15 inci maddenin ikinci fıkrasına göre belirlenen değerinin yüzde yirmi beşi kamu davasının açılmasını, yüzde yetmiş beşi ise mahkumiyete ilişkin hükmün veya müsadere kararının kesinleşmesini takip eden üç ay içinde; sahipsiz yakalanmışsa değerinin yüzde ellisi müsadere kararının kesinleşmesini takip eden üç ay içinde, el koyanların bağlı olduğu kurum bütçesinden ödenir.

(3) Uyuşturucu madde sahipli yakalanmış ise 15 inci maddenin üçüncü fıkrasına göre belirlenen değerinin yarısı kamu davasının açılmasını, diğer yarısı mahkumiyete ilişkin hükmün veya müsadere kararının kesinleşmesini takip eden üç ay içinde; sahipsiz yakalanmış ise değerinin tamamı eşya hakkında verilen müsadere kararının kesinleşmesini takip eden üç ay içinde, el koyanların bağlı olduğu kurum bütçesinden ödenir.”

“Kaçakçılık olaylarını ihbar edenlerin kimlikleri, izinleri olmadıkça veya ihbarın niteliği haklarında suç oluşturmadıkça açıklanamaz. Bu kişiler hakkında tanıkların korunmasına ilişkin hükümler uygulanır.” şeklindedir. Bu doğrultuda, ancak suç kapsamında değerlendirilen kaçakçılık faaliyetlerine ilişkin ihbarda bulunan kişiler için *“kendilerinin veya bu Kanunda belirtilen yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi bir tehlike içinde bulunması ve korunmalarının zorunlu olması halinde”* koruma tedbirlerinin uygulanabileceği, kabahat olarak değerlendirilen eylemlere yönelik ihbarcılar için özel bir koruma programının bulunmadığı anlaşılmaktadır.¹⁴⁹

3.4.3. Terörle Mücadele Kanunu

12.4.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 14. maddesine göre *“Bu Kanun kapsamına giren suçlar ve suçluları ihbar edenlerin hüviyetleri, rızaları olmadıkça veya ihbarın mahiyeti haklarında suç teşkil etmedikçe”* açıklanamayacaktır. Aynı Kanun'un 6. maddesinde de rızası dışında ihbarcılarının kimliklerini açıklayanlar veya yayınlayanların hapis cezasıyla cezalandırılacaklarını düzenlemektedir.¹⁵⁰

¹⁴⁹ 5.7.2008 tarihinde yürürlüğe giren 10025 sayılı Tanık Koruma Kanunu'nun 4. maddesi aşağıda yer almaktadır:

“MADDE 4 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre haklarında tanık koruma tedbiri uygulanabilecek kişiler şunlardır: a) Ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenenler ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine göre tanık olarak dinlenen suç mağdurları. 10226 b) (a) bendi hükümlerine göre dinlenenlerin nişanlısı, evlilik bağı kalmasa bile eşi, kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy, ikinci derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları ve evlatlık bağı bulunanlar ile yakın ilişki içerisinde olduğu kişiler. (2) Tanık koruma tedbirleri, birinci fıkrada sayılanların kendilerinin veya bu Kanunda belirtilen yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi bir tehlike içinde bulunması ve korunmalarının zorunlu olması halinde uygulanabilir.”

¹⁵⁰ *“Madde 6 – İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar veya bu yolla kişileri hedef gösterenler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

... Bu Kanununun 14 üncü maddesine aykırı olarak muhbirlerin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayınlayanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır...”

3713 sayılı Kanun'un 19. maddesi¹⁵¹ ve bu maddeye dayanılarak yayımlanan "Terörle Mücadele Kanunu Kapsamına Giren Suçların Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik" ise ihbarcılara para ödülü verilmesini düzenlemektedir. İlgili Yönetmelik'in 4. maddesinde para ödülü verilebilmesi için aranan şartlar belirtilmiştir:

- a) Aydınlatılmasına yardımcı olunan suçun, 3713 sayılı Kanun kapsamında bulunması,
- b) Verilen bilginin, suçun aydınlatılması veya failin belirlenmesine yardımcı olacak niteliği haiz olması,
- c) Ödüllendirilecek kişinin; suçun işlenişine iştirak etmemiş olması, geçici köy korucuları hariç kolluk, askeri personel veya terörle mücadele ile görevli kamu personeli olmaması,

gerekir.

- (2) Ödüllendirme, Ödül Komisyonu tarafından tespit ve ilan edilen ve 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suç ve failer hakkında yapılır.
- (3) Suçun aydınlatılmasına yönelik bilgilerin ödüllendirmede değerlendirilebilmesi için, daha önce terörle mücadelede görev alan istihbarat ve kolluk görevlileri ile bu amaçla görevlendirilmiş diğer personel tarafından temin edilmemiş olması gerekir.
- (4) Ödüllendirme için, ödüllendirilecek kişinin talebi şarttır. Bu talepler, yardımcı olanın başvurusunu alan kurumlarca tutanağa bağlandıktan sonra il emniyet müdürlüklerine gönderilir.
- (5) Ödüllendirilecek kişinin Türk vatandaşı olması şartı aranmaz."

Yönetmelik'in 5. maddesinde, verilecek ödülün 200 bin TL'yi aşmayacak şekilde sağlanacak bilgi, aydınlatılacak suç veya ihbar edilecek fail dikkate alınarak Ödül Komisyonu tarafından belirleneceği, Ödül Komisyonunun önerisi İçişleri Bakanı'nın onayı ile 4 milyon TL'ye kadar artırılabilmesi düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, aynı maddede bir kişinin birden fazla suçun aydınlanmasına veya birden fazla failin yakalanmasına yardımcı olması durumunda, ödül miktarının aydınlatılmasına yardımcı olduğu her suç ve fail için ayrı

¹⁵¹ "Madde 19 – (Değişik:18/10/2018-7148/28 md.) İşlenişine iştirak etmemiş olmak koşuluyla bu Kanun kapsamına giren suçun ortaya çıkarılmasına veya delillerin ele geçirilmesine ya da suç faillerinin yakalanabilmesine yardımcı olanlara veya yerlerini yahut kimliklerini bildirenlere para ödülü verilebilir. Ödül miktarının belirlenmesi ve ödülün verilmesine ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

ayrı belirlenebileceği düzenlenmiştir. Son olarak, ilgili Yönetmelik'in 9. maddesinde ödül verilen kişilerin kimliklerinin hiçbir şekilde açıklanamayacağı belirtilmiştir.

3.4.4. Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun

8.9.1971 tarih ve 1481 sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun'un ek 1. maddesinde bazı suçlar için ihbarcılara ödül verilebileceği, aynı zamanda ihbarcılarının kimliklerinin açıklanamayacağı düzenlenmiştir.¹⁵² İlgili Kanun'a dayanarak yayımlanan "Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik" in 4. maddesinde ödül verilme şartları belirtilmiştir.¹⁵³ Belirtilen şartlar kapsamında ihbarcılarının ödül alabilmesi için suç faillerinin zabıtaca tespiti yapılmamış olması veya yakalanmamış olması gerekmektedir. Ödül miktarı için ise herhangi bir alt veya üst sınır getirilmemiştir.¹⁵⁴

¹⁵² "Ek Madde 1 – (Ek: 17/6/1987 - 3387/1 md.) Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Anayasa düzenine ve genel güvenliğe aykırı suçlarla ilgili; İçişleri Bakanlığınca belirlenecek kişilerin veya bu suçlardan sayılan olayların faillerinin yakalanabilmesine yardımcı olanlara veya yerlerini yahut kimliklerini bildirenlere para ödülü verilebilir. İçişleri Bakanlığınca ödül verilenler hakkında koruyucu tedbir alınır. Bu kişilerin kimlikleri açıklanamaz. Verilecek ödülün miktarı, şekil ve ilana ait esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle gösterilir."

¹⁵³ "Madde 4 - Bu Yönetmeliğe göre para ödülü verilebilmesi için;

1 - 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 9 uncu maddesinin a, b, c ve d fıkraları ile e fıkrasının 1., 2. ve 3 üncü bentlerinde sayılan suçların,

2 - Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Valiliklerin Devlet Güvenlik Mahkemesi görev alanına girmemekle birlikte genel güvenliği bozduğunu bildirdikleri suçların işlendiğinin duyurulması üzerine,

A) Yakalanmalarının gecikmesini önleyecek suç izi ve delillerinin tesbitine yardım ederek suç faillerinin belirlenmesinin sağlanması,

B) Suç faillerinin bildirilmesi,

C) Suç faillerinin buldukları yerlerin bildirilmesi,

D) Suç faillerinin yakalanmasına yardımcı olunması,

Şarttır.

Bu yönetmelik hükümleri uyarınca para ödülünden yararlanılabilmeleri için suç faillerinin zabıtaca tesbitinin yapılmamış olması veya yakalanmamış bulunması gerekir."

¹⁵⁴ "Madde 7 - (Değişik: 10/03/1990 - 20514 s. R.G./Yön.) Suç faillerinin tesbitine yardımcı olanlarla, faillerinin buldukları yerleri bildirenler ve yakalanmalarına yardımcı olanlara suçun mahiyetine ve yardımcı olma derecesine göre komisyonun kararı ve İçişleri Bakanının onayı ile tespit edilecek miktarda para ödülü verilir.

Bir şahıs birden ziyade olayın aydınlanmasına veya birden fazla sanığın yakalanmasına yardımcı olursa her yardım için ayrı ayrı ödeme yapılır."

Bunun yanında, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun ek 9. maddesine göre *“sanık ve hükümlülerden ilan edilmek suretiyle arananların buldukları yerleri bildiren ve yakalanmalarına yardımcı olanlara”* 1481 sayılı Kanuna göre para ödülü verilebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddede ödül verilen kişilerin kimlikleri, rızaları olmadıkça hiçbir şekilde açıklanamayacağı belirtilmiştir.

3.4.5. Kanuna Mugayir Tahakkuk ve Tediye Muamelatını İhbar Edenlere İkramiye İtasına Dair Kanun

25.6.1927 tarih ve 1156 sayılı Kanuna Mugayir Tahakkuk ve Tediye Muamelatını İhbar Edenlere İkramiye İtasına Dair Kanun, kanunen hak edilmeyen ve ödenmemesi gereken bir masrafın devletten haksız olarak alınması veya ödenmesine karar verilmesi sonrasında bunu ihbar edenlere ihbarların sabit olması halinde geri alınacak veya ödenmeyecek olan meblağın yüzde yirmisinin ihbarcıya ödül olarak verileceği hükmünü içermektedir.¹⁵⁵ Uğur, yolsuzlukla mücadele adına uyguladığını hiç duymadığını, vatandaşın varlığından haberinin olduğunu sanmadığını ifade ettiği bu Kanun'un resmen yürürlükte olmakla birlikte fiilen metruk olduğunu belirtmiştir.¹⁵⁶

Çalışmanın üçüncü bölümünün buraya kadarki kısmında, Türkiye uygulamasında ihbar başvurularının değerlendirilmesine yönelik mevzuat ve ihbar etme yükümlülüğü ele alınmıştır. Sonrasında özel yasalarda ihbarcılarının korunmasına yönelik hükümler ve ihbarcılara ödül verilmesini öngören yasalara yer verilmiştir. Bu noktada ise, Kurum uygulamasına yönelik kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

3.5. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

Kurum'un bir ihlalin varlığından şüphelenerek önaraştırma/soruşturma yapması genel olarak müşteri şikâyetleri sonucunda gerçekleşmektedir. Diğer kaynaklar ise ihbarlar ve pişmanlık başvurularıdır. Bununla

¹⁵⁵ İlgili Kanun metni şu şekildedir:

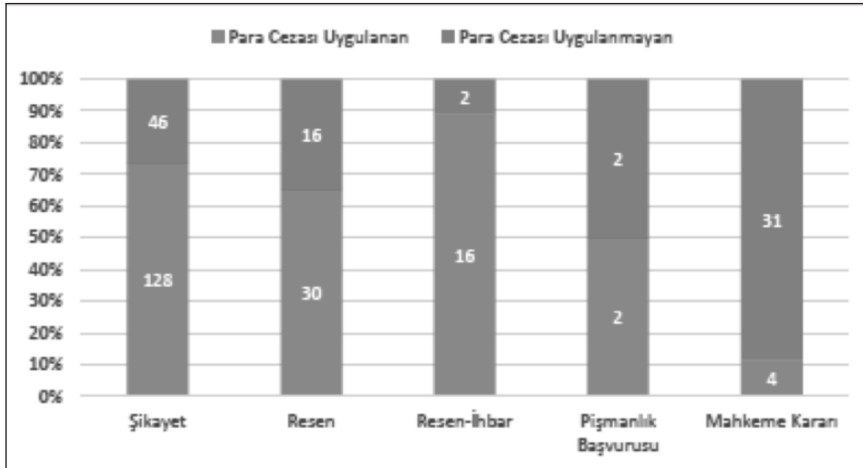
“Madde 1 – Usulüne tevfiikan tahakkuk ettirilerek tediye olunan veya tediye emrine raptedilip de Hazinece vacibütediye halini iktisap etmiş bulunan bir masrafın kanunen istirdadı veya verilmemesi muktazi olduğunu ihbar edenlere ihbarlarının sübutu halinde istirdat veya tevkif olunacak meblağın yüzde yirmisine kadar miktarı ikramiye olarak verilir.”

¹⁵⁶ Uğur 2013, s. 405.

birlikte, Ticaret Bakanlığının talebi üzerine veya re'sen Kanun'un ihlal edilip edilmediği incelenebilmektedir.¹⁵⁷

Gündüz, 1997 yılından 2017 yılının sonuna kadar olan döneme ilişkin Kurum'un yürüttüğü soruşturmaları incelediği çalışmasında, bu dönemde yürütülen soruşturmaları başlatılma usulüne göre sınıflandırarak usullere göre dağılımı ve dosya sayısı bakımından para cezası uygulama oranlarını ortaya koymuştur.¹⁵⁸ 2018 yılı hariç Kurum'un yürüttüğü bütün soruşturmaları ele alması yönüyle işbu makaleye de ışık tutan Gündüz'ün çalışmasında yer alan dosya sayısı bakımından para cezası uygulama oranlarını ortaya koyan grafik aşağıda sunulmaktadır.

Grafik 1: Soruşturmaların Başlatılma Usulüne Göre Para Cezası Uygulanma Oranları

Kaynak: Gündüz, s. 28, grafik 11.

Grafik incelendiğinde, ihbar ve pişmanlık başvuruları sonucunda başlatılan soruşturma sayısının dikkat çekecek ölçüde az olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında, ayrıntılı analizlere ihtiyaç duyulmaksızın, dokuz yıllık bir süreçte¹⁵⁹ pişmanlık başvurusuyla

¹⁵⁷ Bkz: 2012/2 sayılı Rekabet İhlallerine İlişkin Başvuru Usulüne Dair Tebliğ, 4. madde.

¹⁵⁸ Gündüz 2018, s. 24, 28.

¹⁵⁹ Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih olan 2009 yılı Şubat ayından 2017 yılının sonuna kadar.

başlatılan dört, para cezası uygulanan yalnızca iki soruşturma bulunmasının pişmanlık programının beklenen faydayı sağlayamadığını gösterdiği düşünülmektedir. İhbar başvurusu sonucunda açılan soruşturma sayısının bu kadar az olmasının ise ihbar müessesesinin yeterince değerlendirilemediği şeklinde yorumlanması mümkündür.

Pişmanlık başvurusu ve mahkeme kararı neticesinde açılan soruşturmalar dışında, açılan soruşturmaların başlatılma usulüne göre para cezası uygulanma oranları incelendiğinde, şikâyet üzerine başlatılan incelemeler sonucunda açılan soruşturmaların yaklaşık %74'ünde, resen başlatılan soruşturmaların yaklaşık %65'inde para cezası uygulandığı görülmektedir. İhbar sonucunda açılan soruşturmalarda ise ceza uygulanma oranı yaklaşık %89'a çıkmaktadır. Bununla birlikte, ihbar başvurusuyla açılan soruşturma sayısı toplam soruşturma sayısının yaklaşık %6,5 gibi küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, soruşturma ile sonuçlanmayan ihbar ve şikâyet başvuru sayılarına ilişkin istatistik elde edilememiştir. Bu çerçevede, mevcut veriler ışığında Kurum uygulamasında ihbar başvurularının ihlalleri ortaya çıkarma bağlamında şikâyet başvurularından daha "başarılı" olduğu iddia edilemeyecektir. Bununla birlikte, sonucunda soruşturma yürütülerek ceza uygulanan az sayıda ihbar başvurusu olmasının "içerden" bilgi edinme anlamındaki düzenleme, uygulama ve yöntemlerin geliştirilmesi gerektiğini gösterdiği ileri sürülebilir. Son olarak, mevzuat ihbarcıları korumaya yönelik hükümleri içermediği gibi, Kurum'un da bu bağlamda sistematik ve güvenilir araçlar kullanmadığı söylenebilir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE REKABET KURUMU UYGULAMASINA ÖNERİLER

Çalışmanın buraya kadar olan bölümlerinde, ihbarcı koruma programlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılarak rekabet hukukunda ihbarcı koruma programları uygulanması değerlendirilmiş ve bazı uygulama örneklerine yer verilmiştir. Sonrasında, ihbarcı ödül programları ele alınarak farklı uygulama örneklerine yer verilmiş ve ihbarcı ödül programlarının olası olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmıştır. Devamında, Türkiye uygulamasında ihbar başvurularının değerlendirilmesine yönelik mevzuat ele alınmış ve ihbarcıların korunmasına yönelik ve ödül verilmesini öngören yasalara yer

verilmiştir. Son olarak, eldeki veriler çerçevesinde Kurum uygulaması, ihbar başvuruları ve pişmanlık başvuruları bağlamında yorumlanmıştır.

Yer verildiği üzere, Türkiye mevzuatında birçok kanunda ihbarcılarının kimliklerinin gizli tutulmasına, bazı hallerde ise ödül verilmesine yönelik hükümler bulunmaktadır. Bununla birlikte, yasal düzenlemelerin çok parçalı ve dağınık olduğu, aynı konudaki hükümlere farklı yasalarda rastlandığı gibi birbirini tamamlayan hükümlerin de farklı yasalarda olduğu görülmektedir.¹⁶⁰ Bunun yanında, Türkiye uygulamasında ihbarcılarının kimliğinin korunmasına yönelik sistematik araçlar kullanılmadığı, ayrıca ihbarcılara yönelik misillemelere karşı herhangi bir koruma bulunmadığı söylenebilir.

Suçun ve suçlunun ihbar edilmesinin yükümlülük olarak düzenlendiği mevzuatımızda ayrıca neden para ödülü ile kişileri teşvik etme yoluna gidildiği de ayrıca sorgulanabilecek bir husustur. Bu konuya ilişkin ilk bakışta yapılabilecek yorum, ihbar yükümlülüğü bulunmasının özellikle bazı konularda istenen düzeyde ihbar yapılmasını sağlamakta yetersiz kaldığı olabilir. Bunun yanında, para ödülünün suçu/kabahati ortaya çıkarmak için kişileri teşvik edecek güzel bir araç olduğu da ileri sürülebilir.

Yer verilen hususların ve yapılan değerlendirmelerin ardından, bu bölümde Kurum perspektifinden ihbarcı koruma ve ödül programları bakımından genel bir değerlendirme yapılmakta, Kurum'un tartışması ve değerlendirmesi gereken hususlara ışık tutmaya çalışılmakta, bazı öneriler yapılmaktadır.

Rekabet otoritelerinin en önemli görevlerinden biri olan kartellerin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak, kartel tarafı teşebbüslerin delil bırakmama noktasındaki yeteneklerini açacak yeni araçlar geliştirmesi gerektiği, aksi takdirde kartellerin tespit edilmesinin giderek zorlaşacağı, kartellerin oluşumunun veya sürdürülmesinin engellenemeyeceği söylenebilir.

Bu bağlamda, ABD uygulamasında 1970'lerin sonunda kullanılmaya başlanan pişmanlık programları, gelinen noktada dünya üzerindeki rekabet uygulamalarının ezici bir çoğunluğunda kullanılmaktadır.¹⁶¹ Bununla birlikte, Türkiye rekabet hukuku uygulamasında pişmanlık

¹⁶⁰ Uğur 2013, s. 405.

¹⁶¹ Stephan 2014, s.1.

programının kullanılmaya başlanmasında “geç kalındığı” söylenebilir.¹⁶² Pişmanlık programlarının etkinliğinin tartışıldığı¹⁶³ gelinen noktada, dünya üzerindeki farklı rekabet uygulamalarında artan bir oranda ihbarcı koruma ve ödül programlarının kullanılmaya başlanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, rekabet uygulamalarının yeni yöneliminin ihbarcı koruma ve ödül programlarının kullanılması olduğu yorumu yanlış olmayacaktır. Türkiye rekabet hukuku uygulamasında kullanılan pişmanlık programının beklenen faydaları sağlayamaması¹⁶⁴ göz önüne alındığında ise pişmanlık programının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerektiği gibi, farklı rekabet uygulamalarının tecrübe ettiği yeni araçların “geç kalmadan” uygulamaya alınması gerektiği de söylenebilir. Bu çerçevede, Kurum’un ihbarcı koruma ve ödül programları geliştirmesi yerinde olacaktır.

Türkiye uygulamasında, her ne kadar etkinliği tartışılabilir olsa da vergi hukukuna yönelik ihlallerde ve kaçakçılığın önlenmesi bağlamında ödül programlarının ve kısmi olarak ihbarcı koruma programlarının kullanılmasının, rekabet hukuku uygulamasında da bu tür programların kullanılabileceği anlamında yol gösterici olacağı söylenebilir. Bunun da ötesinde, üyelik müzakereleri çerçevesinde AB tarafından Türkiye’den ihbarcıların korunmasına yönelik mevzuatın AB’nin konuya ilişkin Direktifi¹⁶⁵ bağlamında uyumlaştırılmasının talep edilmesi söz konusu olabilecektir. Herhangi bir talep söz konusu olmasa da anılan AB Direktifi, Kurum’un ihbarcıların korunması kapsamında yapacağı çalışmalara ışık tutabilecek niteliktedir.

¹⁶² 1970’lerde pişmanlık programı uygulamaya başlanılan ABD uygulamasında, özellikle 1993 yılında pişmanlık programında yapılan değişikliklerle uluslararası kartellerle mücadelede, büyük başarı kazanıldı.* Bu başarı, Kanada, A.B., Almanya, İngiltere, Fransa, İsveç ve G. Kore gibi ülkeleri benzer programlar uygulamaya yöneltti.* AB programı, bağımsızlık müessesesinin getirildiği 2002 değişiklikleri ile pişmanlık programını başarıyla uygulamaya başladı.* Bununla birlikte, Rekabet Kurumu pişmanlık programını 15 Şubat 2009 tarihinde yayımlanan Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik ile uygulamaya başlamıştır.

* KOCAER, Ş. (2005), *Kartellerle Mücadelede Pişmanlık Programlarının Uygulanması*, Ankara, Uzmanlık Tezi, s. 3-5.

¹⁶³ Bkz: “1.2. Rekabet Hukuku Uygulamasında İhbarcı Koruma Programları ve Uygulama Örnekleri”

¹⁶⁴ Pişmanlık programının uygulanmaya başlandığı tarihten bu yana pişmanlık başvurusuyla başlatılan ve para cezası uygulanan yalnızca iki soruşturma bulunmasının pişmanlık programının beklenen faydaları sağlayamadığını gösterdiği söylenebilir. Bkz: “3. Türkiye Uygulamasında İhbarcı Koruma ve Ödül Programları” Bölümü “Rekabet Kurumu Uygulaması” başlığı.

¹⁶⁵ Avrupa Komisyonu 2018b.

Bu çalışmanın yazarı, kartelleri ortaya çıkartan ihbarcılara para ödülleri uygulanmasının teşebbüsler açısından kartel oluşturmanın veya sürdürmenin riskini artırarak oyunun kurallarını değiştiren bir araç olacağını düşünmektedir. Bununla birlikte, ihbarcı koruma araçları kullanılmaya başlanmadan tesis edilecek bir ödül programının bazı sakıncalar doğurabileceği ileri sürülebilir. Nitekim yapılan önaraştırma ve soruşturmalarda, kartel tarafı teşebbüs yetkilileri çoğu zaman ihlale yönelik iddialardan önce ihbarcının/şikâyetçinin kimliğini öğrenmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda “içerden” bilgi edinmek için, kimliğinin ortaya çıkması neticesinde ihbarcıların kartel üyesi teşebbüsler veya yetkilileri tarafından uğrayabileceği misilleme uygulamalarından korunması gerekmektedir. Bu kapsamda, Kurum’un ya öncelikle ihbar koruma programını uygulamaya koymasının, sonrasında ödül programını geliştirmesinin ya da her iki programı aynı anda uygulamaya başlamasının uygun olacağı söylenebilir.

Daha önce yer verildiği üzere¹⁶⁶, özel ihbarcı koruma kanunları genel olarak gizliliği/mahremiyeti sağlayarak başvuruların yapılmasını sağlama mekanizmaları ve misillemelere karşı getirilen korumalar şeklinde özetlenebilecek iki ana unsurdan oluşmaktadır.

Bu bağlamda, Kurum uygulamasında öncelikle birinci unsur olan gizliliği sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesinin uygun olacağı söylenebilir. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu, Almanya, Birleşik Krallık ve Danimarka gibi uygulamalarda benimsendiği şekilde gizliliği temin edecek şifreli bir yazılım geliştirilmesi yerinde olacaktır.¹⁶⁷ Söz konusu yazılım aracılığıyla gelen başvurular Avrupa Komisyonu ve Danimarka örneklerinde olduğu gibi dış bir paydaş tarafından kontrol edilebileceği gibi, ihbarın süzgeçten geçmeksizin Kurum uzmanlarına ulaşması şeklinde de kullanılması mümkündür. Dış paydaş bulunmasının gizliliği sağlamak anlamında birtakım riskler oluşturabileceği düşüncesiyle, Kurum uygulaması için dış paydaş olmaksızın gizliliği temin eden bir yazılım kullanılmasının uygun olacağı söylenebilir. Bununla birlikte, her durumda yazılımın iki yönlü iletişimi mümkün kılması gerekmektedir. Bu sayede, gerekli görülen hallerde gizlilik ortadan kalkmaksızın ek bilgi veya açıklama talep etme yahut ihbarcıya bilgi verme şansı ortadan kalkmayacaktır. Son olarak,

¹⁶⁶ Bkz: “1.1. Genel Olarak İhbarcı Koruma Programları” bölümü.

¹⁶⁷ Bunun yanı sıra, yasal bağımsız bir danışman, telefon veya yüz yüze görüşmeyle gizliliğin teminine ilişkin prosedürlerin geliştirilmesi de tartışılabilir.

kötüye kullanma hallerinde ihbarcının kimliğinin açık edilip edilmemesi tartışılması gereken hususlardandır. Bu hususa ilişkin görüşümüz ihbarcının kimliğinin kendisinin istemediği hiçbir durumda açık edilmemesinin yerinde olacağı şeklindedir. Bununla birlikte, kötüye kullanma hallerinde kimliğin açık edilmesine yönelik bir yöntemin benimsenmesi durumunda da, ihbarcılık müessesesinin sağlıklı bir şekilde işletilmesini teminen gizliliğin kaldırılması uygulamasının zorlaştırılması uygun olacaktır. Bu bağlamda, kötüye kullanma halinin tespiti ve kimliğin açık edilmesinin “*kimliğin gizliliğinin sağlanmasını esas alan*” belirlenmiş kurallar çerçevesinde Kurul veya mahkeme kararıyla söz konusu olması düşünülebilir.

Gizliliği temin etmek bağlamında, diğer kamu otoritelerinin ve mahkemelerin ihbarcının kimliğine ihtiyaç duyması halinde nasıl bir yöntem izleneceği hususu ise tartışılması gereken bir husustur. Bu çerçevede, getirilebilecek gizliliği korumaya yönelik düzenlemelerin rekabet ve ilgili diğer mevzuat uyumlu olacak şekilde mevzuat değişikliği gerektirecektir.¹⁶⁸

İkinci unsur olan ihbarcılarının misillemelere karşı korunması, yine mevzuat değişikliğiyle mümkün olabilecektir. İhbarcı koruma programına yönelik dile getirilebilecek bir diğer husus da, hem gizliliğin temini hem de misillemelere karşı korumalar bağlamında kullanılabilecek araç ve düzenlemelerin 4054 sayılı Kanun’un 4, 6 ve 7. maddeleri bağlamındaki ihlaller bakımından kullanılabileceğidir. Bu çerçevede, ihbarcılarının korumasına yönelik düzenlemelerin de rekabet ve ilgili diğer mevzuat uyumlu olacak şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

Kurum’un ihbarcı koruma programını uygulamaya başladıktan sonra veya ihbarcı koruma programıyla birlikte uygulamaya başlayabileceği ödül programının ise ilk aşamada sadece yatay ilişkiler bağlamında 4. madde ihlallerine yönelik olması yeterli olabilir.¹⁶⁹ Türkiye rekabet uygulamasına tanıtılacak ödül programının, ihbarcılarının karşı karşıya olduğu riskleri ve çektikleri zahmeti karşılayacak, kişileri ihbar etmeye teşvik edecek ölçüde para ödülü getirmesi yerinde olacaktır. Stephan, Birleşik Krallık, Macaristan ve Pakistan uygulamalarını

¹⁶⁸ Örneğin Güney Kore uygulamasında gizlilik Kanun düzeyinde korunmaktadır. Bkz: “2.1.1. Güney Kore Uygulaması” Bölümü.

¹⁶⁹ Programın performans değerlendirilmesi yapıldıktan sonra diğer ihlaller için ödül programı geliştirilmesi tartışılabilir.

verdikleri para ödülünün az olması nedeniyle, Güney Kore örneğinin ilk yıllardaki uygulamasında görüldüğü gibi az sayıda ihbarcının cezbedilmesini sağlayabileceğini düşünse de ihbarcılar için yeterli teşviki sağlayamayacağını ileri sürmektedir.¹⁷⁰

Bu çerçevede, çalışmanın önceki bölümlerinde yer verilen ihbarcı ödül programı örneklerinde olduğu gibi, ihlalin büyüklüğüne ve sağlanan bilginin kalitesine göre değişecek şekilde ihbarcı olmayı özendirecek büyüklükte para ödülü verilmesi öngörülebilir. Bu bağlamda, bilginin kalitesi göz önünde bulundurularak, ihbar sonucunda açılan soruşturma kapsamında verilecek ceza miktarının belli bir oranına tekabül edecek oranda takdir edilebilecek para ödülü için aynı zamanda belli bir tavan miktar belirlenebilecektir.¹⁷¹

Bunun yanı sıra, ödül programı çerçevesinde verilecek para ödülleri Kurum kaynaklarının karşılayıp karşılayamayacağı, bütçenin yetersiz olabileceği gibi bir endişeyle programın etkinliğinin kısıtlanabileceği, oluşan çıkar çatışması çerçevesinde yeterli para ödülü verilmeyebileceği durumlar olabileceği kaygıları göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, Kurul'un verdiği idari para cezalarının Genel Bütçe'ye gelir kaydedildiği de göz önüne alınarak, ilgili kurum tarafından para cezası tahsil edildikten sonra belirlenmiş olan para ödülünün Genel Bütçe'ye aktarılmadan ayrılmasının yerinde olacağı söylenebilir. Bununla birlikte, gizliliğin korunmasını temin etmek üzere tahsilatı yapan ilgili kurumun ayrılan para ödülünü Kurum hesabına göndermesi, Kurum'un da ödülü ilgili kişiye iletmesi gibi bir yöntem izlenebilir.

Son olarak, hem ihbarcı koruma programlarının iki unsuru olan gizliliğin sağlanmasına ve misillemelere karşı korumaya yönelik olarak geliştirilen araç ve düzenlemelerin, hem de ödül programlarının beklenen faydaları sağlamaları için bu uygulamalar hayata geçirildiğinde toplumun geniş kesimlerinin bu programlar hakkında bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.

¹⁷⁰ Stephan 2014, s.2-23. Bu bağlamda, Stephan'ın çalışmasını yaptığı tarihte (2014) henüz yürürlüğe girmemiş olan Polonya uygulamasının da para ödülünün azlığı nedeniyle yetersiz teşvik sağlayacağı söylenebilir.

¹⁷¹ Örneğin, bilginin kalitesi göz önünde bulundurularak uygulanan toplam para cezasının %1'i ile %10'u arasında değişen para ödülü takdir edilebilir. Ayrıca tavan uygulaması getirilerek, verilecek para ödülünün örneğin 5.000.000 TL'yi aşmayacak şekilde kısıtlanması sağlanabilir.

SONUÇ

Kurum'un son yıllardaki tecrübeleri, teknolojinin getirdiği imkânlar, artan bilgi ve tecrübeyle özellikle bazı sektörlerde oluşturulan/sürdürülen kartellerin daha iyi gizlenebildiğini göstermektedir. Bu şekilde gizlenme yeteneklerini artıran teşebbüsler için ihlalin tespit edilme olasılığının görece düştüğü, dolayısıyla kartelin getirisinin ceza riskinden yüksek olabileceği, bunun sonucunda beklenen getirinin pozitif olacağı ileri sürülebilecektir.

Kurum'la benzer tecrübeler edinen farklı ülke uygulamalarında kartelleri ortaya çıkarmak için kullanılan araçların, uygulamaların ve mevzuatın geliştirildiği, bu bağlamda geliştirilen ihbarcı koruma programlarının rekabet hukuku uygulamasında ve literatüründe genel kabul gördüğü, ihbarcı ödül programlarının ise etkinliği tartışılmakla birlikte giderek artan bir şekilde uygulanmaya başlandığı görülmektedir.

Bu çerçevede, Kurum'un uyguladığı pişmanlık programının tamamlayıcısı olarak değerlendirilebilecek ihbarcı koruma ve ödül programlarının tartışılması, uygun ve etkin tasarımlar geliştirilmesi, bu çerçevede gerekli çalışmaların ve mevzuat geliştirmelerinin yapılması, nihayetinde büyük bir tanıtım kampanyasıyla toplumun tüm kesimlerinin bu değişim ve gelişim hakkında bilgi sahibi olmasının sağlanması yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- ALP, M. (2013), *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Heinisch/Almanya Kararı Işığında Whistleblowing (İşçinin İfşa ve İhbarı) ve İş İlişkisinde İfade Özgürlüğü*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Özel S.
- AVRUPAKOMİSYONU (2018a). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee*, Avrupa Komisyonu, Brüksel, (23.04.2018) COM(2018) 214 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0214>, Erişim Tarihi: 04.09.2018.
- AVRUPA KOMİSYONU (2018b), *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the Protection of Persons Reporting on Breaches of Union Law*, Avrupa Komisyonu, Brüksel, (23.04.2018), COM(2018)218 final.
- AVRUPA KONSEYİ (2014), *Protection of Whistleblowers - Recommendation CM/Rec(2014)7 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30 April 2014 and explanatory memorandum*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3441_en.htm , Erişim tarihi: 03.09.2018.
- AVRUPA KONSEYİ (2014), *Protection of Whistleblowers - Recommendation CM/Rec(2014)7 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30 April 2014 and explanatory memorandum*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3441_en.htm , Erişim tarihi: 03.09.2018.
- BAEKGAARD, O. (1984), "The Cost of Whistleblowing, Stanley Adams v. Hoffman-La Roche", *The Multinational Monitor*, June 1984, Vol:5, No:6, <https://www.multinationalmonitor.org/hyper/issues/1984/06/baekgaard.html>, Erişim Tarihi: 14.10.2018.
- BREUVART, C. M. EVANS, P. WERNER, H.B. D'ERQUILINNES ve C. KYE (2017), *European Commission Launches Competition Law Anonymous Whistleblower Tool*, Jones Day publications, <https://www.jonesday.com/European-Commission-Launches-Competition-Law-Anonymous-Whistleblower-Tool-04-25-2017/?RSS=true> , Erişim Tarihi: 26.09.2018.
- BROWN, A.J., D. LEWIS, R. MOBERLY ve W. VANDEKERCKHOVE (2014), *International Handbook on Whistleblowing Research*, Edward Elgar Pub, Birleşik Krallık.

- BUDAK T. (2009), “Türk Vergi Hukukunda İhbar ve İhbar İkramesi”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 52. Seri, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/7235> , Erişim Tarihi: 09.10.2018.
- CEMALOĞLU, N. ve M.İ. AKYÜREK (2017), “Örgütlerde Whistleblowing (Bilgi Uçurma), Turkish Journal of Educational Studies, 4 (3), Ekim 2017.
- COMPETITION POLICY INTERNATIONAL (2018), *UK: Up to 100.000 cash rewards for cartel whistleblowers*, Competition Policy International, <https://www.competitionpolicyinternational.com/uk-up-to-100000-cash-rewards-for-cartel-whistleblowers/>, Erişim Tarihi: 26.09.2018.
- ÇELİK, Ö. F. (2017), *Yerinde İncelemelerde Elektronik Posta Analizine İlişkin Süreç Modeli Önerisi*, Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara.
- DURANT A. ve W. WAYNE (2004), *Business must encourage whistleblowers*, Company Lawyer, 25(5).
- ERDEM, M.R. (2009), “Suçu Bildirmeme Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 80.
- EUROPEAN COMPETITION NETWORK BRIEF (2010a), “Hungary: Introduction of Awards for Informants in Cartel Cases” European Competition Network, 02/2010, http://ec.europa.eu/competition/ecn/brief/02_2010/hu_informant.pdf, Erişim tarihi: 01.10.2018.
- EUROPEAN COMPETITION NETWORK BRIEF (2010b), “Slovakia: Leniency extended to Criminal Enforcement” European Competition Network, 04/2010, http://ec.europa.eu/competition/ecn/brief/04_2010/brief_04_2010.pdf#page=22&zoom=100,0,464, Erişim tarihi: 05.10.2018.
- EUROPEAN COMPETITION NETWORK BRIEF (2012), “The German Competition Authority Sets Up Anonymous Whistleblowing System”, e-Competitions Bulletin (June 2012), Art. No 48456.
- FENRYCH, L., D. JAHIC (2018), *Poland finally warms to whistleblowing by weighing legal rights and protections*, South Eastern Coalition on Whistleblower Protection (11.06.2018), <https://see-whistleblowing.org/poland-warms-to-whistleblowing-by-weighing-legal-protections/> , Erişim Tarihi: 10.10.2018.

- FERRINGTON, A., J. S. BARRAS, M. D. SMITH, S. MARTEL, M. BRUNOT, J. WEISSGERBER, D. LIAW ve A. WAN (2015), *Whistleblower Protection Around the World*, Employment Law Watch, Reed Smith, <https://www.employmentlawwatch.com/2015/02/articles/employment-france/whistleblower-protection-around-the-world/> , Erişim Tarihi: 10.10.2018.
- G20 (2011), *Study on Whistleblower Protection Frameworks, Compendium of Best Practices and Guiding Principles for Legislation*, <https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/48972967.pdf> ; Erişim Tarihi: 04.09.2018.
- GINALI, A. (2010), “Vergi İhbarı Sonucu Ödenecek İhbar İkramesinin Usul ve Esasları”, Mali Çözüm Dergisi, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Eylül-Ekim 2010.
- GÜNDÜZ, H. (2018), *Rekabet İhlallerine İlişkin Soruşturmalar ve Para Cezaları: Rekabet Kurulu'nun 20 Yılı'nın Bilançosu*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- HUGHES, J., & HATCH, J. H. (2017). *Senate Passes the Criminal Antitrust Anti-Retaliation Act, and Takes Another Shot at Increased Protections for Whistleblowers*, Antitrust Update, <https://www.pbwt.com/antitrust-update-blog/senate-passes-the-criminal-antitrust-anti-retaliation-act-and-takes-another-shot-at-increased-protections-for-whistleblowers> , Erişim Tarihi: 27.09.2018.
- IATROU, N. ve B. ROE (2013), *The Canadian Competition Bureau Introduces Criminal Cartel Whistleblowing Initiative*, e-Competitions Bulletin May 2013, Art. No: 59633.
- KOCAER, Ş. (2005), *Kartellerle Mücadelede Pişmanlık Programlarının Uygulanması*, Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara.
- KULESZA, M. (2016), “The (in)effectiveness of leniency: Will Poland start paying whistleblowers?”, In Principle (10.11.2016), <http://www.codozasady.pl/en/the-ineffectiveness-of-leniency-will-poland-start-paying-whistleblowers/> , Erişim Tarihi: 10.10.2018.
- LUZ R. D. ve G. SPAGNOLO (2017), *Leniency, Collusion, Corruption, And Whistleblowing*, Journal of Competition Law&Economics, 13(4), 729-766, Oxford University Press.
- MACAR REKABET OTORİTESİ (2014), “2.7 Billion fine on several ready-mix concrete manufacturers in Budapest”, Macar Rekabet Otoritesi, Basın Açıklaması, http://www.gvh.hu/en/press_room/press_releases/press_releases_2014/2_2_billion_fine_on_several_ready_mix_concrete_man.html, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

- MARX, L., C. MEZZETTI, ve R. MARSHALL (2015), *Antitrust Leniency with Multiproduct Colluders*, American Economic Journal: Microeconomics, 7(3), s. 205-240, <http://www.jstor.org/stable/24467007>, Erişim Tarihi: 26.09.2018.
- MCCONNELL, C. (2018), “Type A leniency applications down, US DOJ official says”, GCR, <https://globalcompetitionreview.com/article/1170614/type-a-leniency-applications-down-us-doj-official-says>, Erişim tarihi: 26.09.2018.
- MCLENNAN, M. (2018), “Fasken hires Pecman”, GCR, <https://globalcompetitionreview.com/article/1171015/fasken-hires-pecman>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.
- OECD (2012), *Whistleblower protection: encouraging reporting*, OECD, Paris, <http://www.oecd.org/cleangovbiz/toolkit/50042935.pdf>, Erişim Tarihi: 01.10.2018.
- OECD (2016a), *Corporate Governance, Committing to Effective Whistleblower Protection - En.*, OECD, Paris, www.oecd.org/corporate/committing-to-effective-whistleblower-protection-9789264252639-en.htm, Erişim Tarihi: 26.09.2018.
- OECD (2016b), *Report Committing to Effective Whistleblowers Protection*, OECD, Paris, https://read.oecd-ilibrary.org/governance/committing-to-effective-whistleblower-protection_9789264252639-en#page1, Erişim tarihi: 03.09.2018.
- ORMAN, Z. (2017), *Rekabet Hukuku Uygulamaları Kapsamında Adli Bilişim*, Uzmanlık Tezi, Rekabet Kurumu, Ankara.
- PARK, I. (2008), “Protecting the Whistleblowers – Asian and European Perspectives”, 13th International Anti-Corruption Conference Workshop Session II, 31.10.2008, Atina/Yunanistan.
- REMETEI-FILEP, A. (2016), “The Hungarian informant reward programme”, International Competition Network Cartel Working Group (16.11.2016), *Cartel leads / informants: experiences, challenges and difficulties*, http://ec.europa.eu/competition/cartels/icn/index_en.html, Erişim Tarihi: 28.09.2018.
- SCHENKOVA, K. (2014), “The Slovak National Council Introduces a Whistleblower Program in the Context of a Substantial Amendment of the Competition Act”, e-Competitions Bulletin May 2014, Art. No: 67465.
- STAWICKI, A. (2017), “The Polish Competition Authority Launches a Pilot Programme for Whistleblowers”, e-Competitions Bulletin (April 2017), Art. No: 83838.

- STEPHAN, A. (2014), "Is the Korean Innovation of Individual Informant Rewards a Viable Cartel Detection Tool?", Centre for Competition Policy Working Paper 14-3, Birleşik Krallık, <http://competitionpolicy.ac.uk/documents/8158338/8199490/CCP+Working+Paper+14-3.pdf/7a9c1d06-d790-4e83-86bf-d43c68c83d0d>, Erişim Tarihi: 01.10.2018.
- STUCKE, M. E. (2015), "Leniency, Whistle-Blowing and the Individual: Should We Create Another Race to the Competition Agency?", *C Beaton-Wells and C Tran (eds), Anti-Cartel Enforcement in a Contemporary Age: Leniency Religion içinde*, Hart Publishing, http://awa2016.concurrences.com/IMG/pdf/11_-_stucke.pdf, Erişim Tarihi: 16.11.2018.
- SULLIVAN, K. R., K. BALL ve S. KLEBOLT (2011), *The Potential Impact of Adding a Whistleblower Rewards Provision to ACPERA*, the Antitrust Source, Ekim 2011, https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/antitrust_source/oct11_sullivan_10_24f.authcheckdam.pdf, Erişim Tarihi: 28.09.2018.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2013), *International Principles for Whistleblower Legislation*, Berlin, https://www.transparency.org/whatwedo/publication/international_principles_for_whistleblower_legislation, Erişim Tarihi: 04.09.2018.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2018), *A Best Practice Guide For Whistleblowing Legislation*, Berlin, https://www.transparency.org/whatwedo/publication/best_practice_guide_for_whistleblowing_legislation, Erişim Tarihi: 04.09.2018.
- UĞUR, H. (2013), "Suçların İhbarı ve İhbarcılarının Korunması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 108.
- UN (2015), *Resource guide on good practices in the protection of reporting persons*, United Nations, New York, https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2015/15-04741_Person_Guide_eBook.pdf, Erişim Tarihi: 03.09.2018.
- VANDENBORRE, I. ve G. THORSTEN (2017), *Cartels&Leniency 2018 – Individuals as Whistleblowers*, International Comparative Legal Guides, <https://iclg.com/practice-areas/cartels-and-leniency-laws-and-regulations/individuals-as-whistleblowers>, Erişim Tarihi: 26.09.2018.

- WOLFE, S., M. WOTH, S. DREYFUS ve A.J. BROWN (2014), *Whistleblower Protection Laws in G20 Countries Priorities for Action*, Final Report, http://transparency.org.au/wp-content/uploads/2014/09/FINAL_-_Whistleblower-Protection-Laws-in-G20-Countries-Priorities-for_Action.pdf , Erişim Tarihi: 03.10.2018
- WYLD, T. M. (2018), “Pecman backs whistleblower payments”, GCR, <https://globalcompetitionreview.com/article/1169403/pecman-backs-whistleblower-payments>, Erişim Tarihi: 28.09.2018.
- YALÇINKAYA, M. (2015), *Rekabet Hukuku Uygulamaları Kapsamında Elektronik Delil, Uzmanlık Tezi*, Rekabet Kurumu, Ankara.
- ZUHAİR, M. (2016), “Are Pakistan’s Anti-Corruption Whistleblower Programs Working At All?”, Propakistani, <https://propakistani.pk/2016/09/21/pakistans-anti-corruption-whistleblower-programs-working/>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

Diğer Kaynaklar

- 14.01.2016 tarih ve 16-02/44-14 sayılı Kurul kararı.
- “*Canada Competition Act*”, 66.1 ve 66.2 numaralı maddeler, Revised Statutes of Canada, 1985, c. C-34. <http://www.laws.justice.gc.ca/PDF/C-34.pdf>, Erişim Tarihi: 03.10.2018.
- ABD KONGRESİ (2013), *A Bill to provide anti-retaliation protections for antitrust whistleblowers*, 113. Congress, 1. Session, s. 42.
- ABD KONGRESİ (2015), *An Act to provide anti-retaliation protections for antitrust whistleblowers*, 114. Congress, 1. Session, s. 1599.
- ABD KONGRESİ (2017), *An Act to provide anti-retaliation protections for antitrust whistleblowers*, 115. Congress, 1. Session, s. 807.
- ANTI-CORRUPTION AND CIVIL RIGHTS COMMISSION, “How to Report a Violation of Public Interest”, <http://www.acrc.go.kr/en/board.do?command=searchDetail&method=searchList&menuId=0203160605>, Erişim Tarihi: 11.10.2018.
- AVRUPA KOMİSYONU BASIN AÇIKLAMASI (2017), “Antitrust: Commission Introduces New Anonymous Whistleblower Tool”, Avrupa Komisyonu, Brüksel (16.03.2017), europa.eu/rapid/press-release_IP-17-591_en.htm, Erişim Tarihi: 24.09.2018.

- AVRUPA KOMİSYONU İHBAR ARACI SAYFASI, “Anonymous Whistleblower Tool”- “Cartels - How to Blow the Whistle”, Avrupa Komisyonu, ec.europa.eu/competition/cartels/whistleblower/index.html, Erişim Tarihi: 24.09.2018.
- CMA, “Reward for Information About Cartels”, CMA, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/299411/Informant_rewards_policy.pdf, Erişim Tarihi: 02.10.2018.
- Concurrences Review*'in *White&Case* ve *CRA* ile ortak düzenlediği Seminer (2018), “Cartels&Concerted Practices: What are the New Risks of Being Caught?”, *Concurrences*, <http://www.concurrences.com/en/conferences/cartels-concerted-practices-what-are-the-new-risks-of-being-caught-86607>, Erişim Tarihi: 28.09.2018.
- GABEL, J. M. (2018), “European Community”, *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>, Erişim Tarihi: 14.10.2018.
- GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 2017 Yılına Ait Faaliyet Raporu; GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 2016 Yılına Ait Faaliyet Raporu; GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 2015 Yılına Ait Faaliyet Raporu; GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 2014 Yılına Ait Faaliyet Raporu; GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 2013 Yılına Ait Faaliyet Raporu; GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 2012 Yılına Ait Faaliyet Raporu, <http://www.gib.gov.tr/kurumsal/stratejik-yonetim/faaliyet-raporlari>, Erişim Tarihi: 09.10.2018.
- GOV.UK* Basın Açıklaması (2017), “CMA launches a campaign to crack down on cartels”, GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/cma-launches-campaign-to-crack-down-on-cartels>, Erişim Tarihi: 02.10.2018.
- KAYIT DIŞI EKONOMİYLE MÜCADELE STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2008 – 2010), Nisan 2009. http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/Kayit_disi_2009tr.pdf; Erişim Tarihi: 09.10.2018.
- NORRBOM VINDING (2018), “Denmark - Proposed directive on protection for whistleblowers”, *Global HR Lawyers*, <https://theword.iuslaboris.com/hrlaw/insights/denmark-proposed-directive-on-protection-for-whistleblowers/>, Erişim Tarihi: 10.10.2018.

- ONUNCU KALKINMA PLANI (2014-2018), Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı Eylem Planı, Ocak 2015. <http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2015kayitdisi.pdf> , Erişim Tarihi: 09.10.2018.
- REKABET KURUMU (2007), “8. Yıllık Faaliyet Raporu”, Rekabet Kurumu, Ankara, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/faaliyet-raporlari/8-pdf>, Erişim Tarihi: 07.10.2018.
- SLOVAK REKABET OTORİTESİ (2018), “Cartel Informant Reward”, Antimonopoly Office of the Slovak Republic, (last update: 05.06.2018) <https://www.antimon.gov.sk/cartel-informant-reward/> , 11.10.2018.